

Broj: 06-07-3198-4/15/DK
Sarajevo, 2. 2. 2016. godine

BOSNA I HERCEGOVINA
PARLAMENTARNA SKUPŠTINA
Sekretarijat

05-02-2016

03-37-433/16
01.02

S

PREDMET: Izvještaj o realizaciji Revidirane strategije Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma, dostavlja se.-

Vijeće ministara BiH je, na 36. sjednici održanoj 23. 12. 2015. godine, razmotrilo i usvojilo Izvještaj o realizaciji Revidirane strategije Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma.

Jedan od zaključaka Vijeća ministara BiH je da će Ministarstvo za ljudska prava i izbjeglice predmetni Izvještaj proslijediti Parlamentarnoj skupštini Bosne i Hercegovine s ciljem upoznavanja i nadležnog postupanja.

U skladu sa zaključcima Vijeća ministara BiH, u prilogu akta dostavljamo Vam Izvještaj o realizaciji Revidirane strategije Bosne i Hercegovine za provedbu Aneksa VII Dejtonskog mirovnog sporazuma pripremljen na jezicima i pismima u službenoj upotrebi u Bosni i Hercegovini.

Takođe, u prilogu akta dostavljamo Vam i Obavijest o zaključcima Vijeća ministara BiH, akt broj 05-07-1-3536-5/15 od 25. 12. 2015. godine.

S poštovanjem,

MINISTRICA
Semiha Borovac

Semiha Borovac

Prilog: Kao u tekstu

**Извјештај о реализовању Ревидиране стратегије Босне и Херцеговине
за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума**

Децембар, 2015. године

I - Увод

Министарство за људска права и избјеглице, у складу са чланом 12. Закона о министарствима и другим органима управе БиХ ("Службени гласник БиХ" бр. 5/03, 42/03, 26/04, 42/04, 45/06, 88/07, 35/09, 59/09, 103/09, 87/12 и 6/13), поред осталог, **надлежно је и за:**

- спровођење Анекса VII Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини, као и за праћење и надзор над спровођењем тог анекса;
- креирање и спровођење политике Босне и Херцеговине (у даљем тексту: БиХ) у области повратка избјеглица и расељених лица у БиХ, пројекта реконструкције и обезбјеђење других услова за одржив повратак;
- координирање, усмјеравање и надзор у оквиру Комисије за избјеглице и расељена лица, активности ентитета и других институција у БиХ одговорних за спровођење политике у овој области;
- све остале активности прописане Законом, и/или које се односе на спровођење анекса VI и VII Општег оквирног споразума за мир у БиХ;
- прикупљање, систематизовање, публикување и дистрибуирање свих података из надлежности Министарства за људска права и избјеглице.

Министарство за људска права и избјеглице (у даљем тексту: Министарство) надлежно је и за обављање послова који су у надлежности БиХ и који се односе на утврђивање основних принципа координирања активности, усклађивања политика и планова органа власти БиХ и међународне заједнице у области: стамбене политике, обнове и развоја и пројекта одрживог повратка и њиховог евидентирања.

Законом о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ ("Службени гласник БиХ", бр. 23/99, 21/03 и 33/03) прописано је (члан 21) да **Министарство за људска права и избјеглице осмишљава, координира и надзире политику којом се обезбјеђује једнообразна и усклађена реализација циљева Анекса VII Општег оквирног споразума за мир у Босни и Херцеговини на цијелој територији БиХ**, а своје задатке обавља на начин који гарантује једнакоправност избјеглица, расељених лица и повратника. У оквиру својих надлежности, утврђених Законом о министарствима и другим органима управе у Босни и Херцеговини, Министарство за људска права и избјеглице ће:

- пратити и анализирати питања у вези са условима у земљама прихвата избјеглица из БиХ, као и ставове тих земаља у погледу репатријације у Босну и Херцеговину;
- координирати израду планова повратка и репатријације од стране влада ентитета, Брчко Дистрикта БиХ, те владиних и невладиних организација, као и пратити и надгледати њихову реализацију;
- пратити повратак избјеглица из БиХ заједно са надлежним органима ентитета и у сарадњи с УНХЦР-ом, другим међународним организацијама и невладиним организацијама;
- презентовати, у оквирима билатералне и мултилатералне сарадње БиХ са другим државама и међународним организацијама и у складу са важећим стандардима о заштити података, стање у вези са свим чињеницама важним за повратак избјеглица из БиХ и расељених лица у њихова ранија пребивалишта, те с тим у вези представљати и промовисати пројекте којима се стварају услови за повратак ових особа;
- координирати међуентитетску сарадњу, посебно у вези са повратком избјеглица из БиХ, те евалуирати, у оквиру Комисије за избјеглице и расељена лица БиХ, активности ентитета, Брчко Дистрикта БиХ и других нивоа власти у реализацији Стратегије за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума;
- вршити процјене о броју избјеглица из БиХ, у сарадњи са дипломатско-конзуларном мрежом БиХ, земљама прихвата избјеглица из БиХ, УНХЦР-ом и другим релевантним међународним организацијама;
- водити евиденцију о избјеглицама из БиХ које су се вратиле у БиХ, одржавати све релевантне базе података и управљати њима, те обезбиједити да ентитети и Брчко Дистрикт БиХ имају приступ релевантним подацима путем Министарства, Комисије за избјеглице и расељена лица БиХ и на друге начине, у складу са важећим стандардима о заштити података;

- формулисати циљеве у вези са реализацијом Анекса VII Дејтонског мировног споразума (у даљем тексту: ДМС), као и пратити и надгледати њихово једнообразно спровођење на цијелој територији БиХ;
- координирати и надгледати реализацију пројеката реконструкције и пројеката којима се обезбјеђује одрживост повратка;
- информисати јавност и домаће и међународне институције о реализацији циљева Анекса VII ДМС-а;
- предузимати све друге активности које се односе на спровођење Анекса VI и Анекса VII ДМС-а.

Евидентно, Министарство скупа са другим министарствима и органима на нивоу БиХ, ентитета и кантона у Федерацији БиХ, Брчко Дистрикта БиХ, општинама, домаћим и међународним, владиним и невладиним организацијама и институцијама има широке надлежности и одговорности за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума (Споразум о избјеглицама и расељеним лицима).

С циљем примјене цитираних законских одредаба и надлежности Министарства, почетком 2003. године усвојена је Стратегија БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а (у даљем тексту: Стратегија), која је у ствари први заједнички, оквирни документ на нивоу БиХ којим се дефинишу циљеви и планирају потребне акције и реформе у правцу коначне реализације одредаба Анекса VII Општег оквирног споразума за мир у БиХ.

Посебан значај Стратегији даје чињеница да су је прихватиле ресорне државне и ентитетске институције као и структуре међународне заједнице у БиХ. Стратегија је подржана и на састанку политичких директора Савјета за имплементацију мира, одржаном у Бриселу 31. 01. 2003. године, те је на тај начин и међународна заједница дала пуну подршку овом документу.

Савјет министара БиХ разматрао је и усвојио Стратегију на сједници одржаној 03. 02. 2003. године, док је Предсједништво БиХ то учинило на сједници одржаној 10. 02. 2003. године.

Стратегијом су утврђени сљедећи стратешки циљеви:

1. Довршење процеса повратка избјеглица из БиХ и расељених лица у БиХ;
2. Реализовање поврата имовине и станарских права;
3. Довршење процеса реконструкције стамбених јединица за потребе повратка;
4. Обезбјеђивање услова одрживог повратка и процеса реинтеграције у БиХ.

У међувремену, током примјене Стратегије, било је неопходно преиспитати и ојачати напоре на спровођењу Анекса VII ДМС, те су с тим циљем Министарство и УНХЦР, у блиским консултацијама са осталим кључним актерима, иницирали ревизију Стратегије БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а. Активности на изради Ревидиране стратегије почеле су крајем 2007. године доношењем Акционог плана за ревизију, којим је предвиђено формирање 10 консултативних радних подгрупа за спровођење активности на анализи и предлагању стратешких реформи и циљева у сљедећим областима.

Осим Министарства као носиоца активности, уз копредсједавање УНХЦР-а или ОЕБС-а и Министарства цивилних послова БиХ, у раду радних подгрупа учествовали су представници више од 50 институција и организација домаће власти, међународне заједнице, невладиног сектора и представника цивилног друштва.

Ревидирана стратегија БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а усвојена је на 47. сједници Дома народа Парламентарне скупштине БиХ, 10. 06. 2010. године и објављена је у „Службеном гласнику БиХ“, број: 78/10 од 21. 09. 2010. године.

Приликом усвајања претходног Извјештаја о реализовању Ревидиране стратегије БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а, усвојеног на 88. сједнице Савјета министара БиХ, одржаној 19. 03. 2014. године, један од закључака био је да Министарство предузме додатне кораке с циљем координирања активности из Ревидиране стратегије БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а. С циљем реализације наведеног закључка именована је Консултативна радна група за реализацију Ревидиране стратегије БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а са Акционим планом.

Предметни Извјештај о реализовању Ревидиране стратегије БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а представља пресјек стања у овој области, с одговарајућим приједлогом рјешења за унапређење стања.

Приликом израде Извјештаја о реализовању Ревидиране стратегије БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а, осим података Министарства, коришћени су подаци које су доставиле следеће институције:

- Министарство цивилних послова Босне и Херцеговине (које је као координирајући орган за одређене области доставило и податке од Федералног министарства образовања и науке, Федералног министарства за рад и социјалну политику, Завода здравственог осигурања и реосигурања Федерације БиХ, Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске, Фонда здравственог осигурања Републике Српске, Одјељења за здравство и остале услуге Владе Брчко Дистрикта БиХ, Министарство рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске, Министарство просвјете и културе Републике Српске, Министарство за образовање, науку, културу и спорт Зеничко-добојског кантона и др.),
- Фонд за повратак БиХ,
- Влада Федерације БиХ, путем доставе информација од надлежних министарстава (Федерално министарство развоја, предузетништва и занатства, Федерално министарство рада и социјалне политике, Федерално министарство образовања и науке, Федерално министарство расељених лица и избјеглица),
- Федерално министарство расељених лица и избјеглица,
- Министарство за избјеглице и расељена лица Републике Српске,
- Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе Брчко Дистрикта БиХ,
- Представништво УНХЦР-а у БиХ
- Мисија ОЕБС-а у БиХ,
- Унија за одрживи повратак и интеграције у БиХ и
- Ваша права БиХ.

II – Преглед стања

Ратни сукоб у региону оставио је огромне посљедице, посебно на демографску и стамбену слику БиХ.

У периоду од 1992. до 1995. године своје домове у БиХ напустило је приближно 2,2 милиона људи, што чини више од половине пријератног домицилног становништва. Међу њима, 1,2 милиона лица је затражило избјегличку заштиту у више од 100 земаља широм свијета, а земље региона прихватиле су око 40% од укупног броја избјеглица из БиХ. Истовремено, готово један милион људи било је интерно расељено у БиХ.

Избјеглице из БиХ

Према посљедњим процјенама УНХЦР-а, још увијек је изван БиХ око 21.890 избјеглица из БиХ у статусу избјеглице, док је број оних који нису у статусу вишеструко већи. Већина се интегрисала у земљама прихвата. И даље је највећи број избјеглих лица из БиХ у Републици Хрватској и Републици Србији, али такође и у европским земљама, Скандинавији, прекоокеанским земљама и др.

Канцеларија Високог комесаријата за избјеглице, са сједиштем у Женеви, крајем 2014. године оцијенила је да је ситуација у БиХ у смислу заштите људских права на високом нивоу и да се избјеглице које воде поријекло из БиХ могу ставити под заштиту своје земље, те да је у БиХ постигнут висок степен демократских процеса, да је дошло до значајног побољшања које се огледа у поштовању права на живот и слободу, забрани мучења, заштити фундаменталних права на слободу изражавања, удруживању, вјероисповијести и др. те да је напokon дошло вријеме да се овим особама које воде поријекло из БиХ прогласи клаузула о престанку статуса.

У вези са ставом УНХЦР-а о престанку статуса избјеглице из БиХ, став БиХ је био да би проглашење клаузуле о престанку статуса требало пролонгирати до окончања осигураних и текућих пројеката и програма, којима је тренутно посвећена велика пажња, јер се заснивају на усаглашеним плановима за спровођење Анекса VII ДМС-а, Савјета министара БиХ и Парламентарне скупштине БиХ.

- У том смислу, предложена је суспензија проглашења клаузуле о престанку статуса што је и прихваћено, али се од БиХ очекује да до краја 2017. године реализује текуће програме и пројекте те ће ово питање УНХЦР поново покренути.

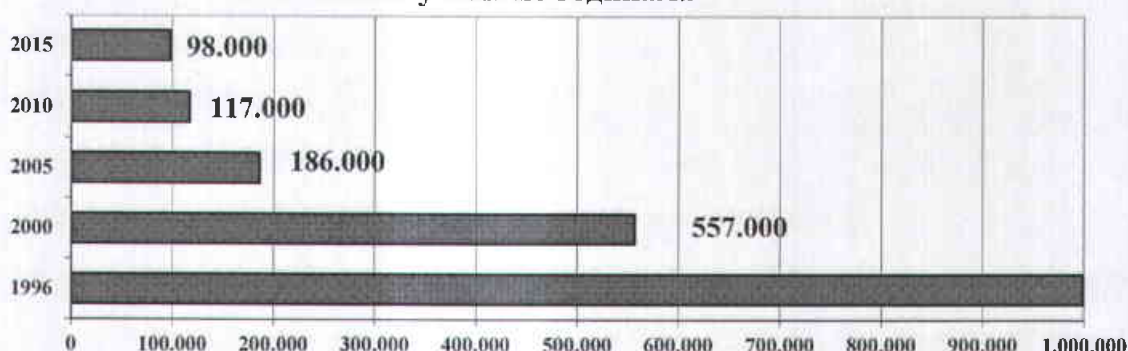
Расељена лица у Босни и Херцеговини

Потписивање ДМС-а, крајем 1995. године, око милион људи дочекало је расељено у БиХ, што чини готово четвртину пријератног становништва Босне и Херцеговине.

Први свеобухватан, службени попис расељених лица на подручју Босне и Херцеговине извршен је крајем 2000. године, када је евидентирано укупно 557.275 расељених лица.

Ревизијом статуса расељених лица која је извршена 2005. године утврђен је број од 186.138 расељених лица у БиХ, након чега се редовно ажурирају настале промјене бројчаног стања.

Расељеност у БиХ по годинама

Тренутно је у Босни и Херцеговини у статусу расељених 32.745 породица, укупно 98.324 расељених лица, од којих је 37.729 или 38,4% расељено на подручју ФБиХ¹, 60.156 или 61,2 % на подручју РС² и 439 или 0,4% на подручју Брчко Дистрикта БиХ³.

Структура/ ентитет	Број расељених лица у статусу – по мјестима расељења									
	Б		Х		С		О		Укупно	
	породица а	лица	породица а	лица	породица а	лица	породица а	лица а	породица а	лица
ФБиХ	10.646	29.840	2.140	6.702	361	760	147	427	13.294	37.729
РС	53	165	62	192	19.128	59.681	38	118	19.281	60.156
Брчко Дистрикт БиХ	21	63	4	7	145	369	0	0	170	439
БиХ	10.720	30.068	2.206	6.901	19.634	60.810	185	545	32.745	98.324

У националној структури расељених лица 33,7% су Бошњаци, 7,7% Хрвати, 68,1% Срби и 0,6% припадници осталих националности.

Укупно гледано на нивоу БиХ, највиши број расељених лица је расељен између ентитета. Тај проценат је највиши у ентитету РС, гдје више од 90% расељених лица потиче из ентитета ФБиХ. У ФБиХ, осим расељених лица које потичу из РС-а, има значајан број интерно расељених лица (унутар ентитета ФБиХ). У Брчко Дистрикту БиХ, више од половине расељених лица је интерно расељено унутар Дистрикта.

¹Извор података: Федерално министарство расељених лица и избјеглица (стање на дан 30. 09. 2015)

² Извор података: Министарство за избјеглице и расељена лица Републике Српске (стање на дан 30. 06. 2015)

³Извор података: Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Брчко Дистрикта БиХ (стање на дан 31. 07. 2015)

Надаље, интерно расељавање, односно расељеност унутар домицилних мјеста пребивалишта најприсутнија је у урбаним срединама у којима је био и највиши број стамбених јединица/станава у друштвеној својини. Ово се директно може повезати са значајним бројем преосталих уништених и оштећених стамбених јединица у вишепородичним зградама, чија обнова усљед високих трошкова санације и других проблема, као нпр. неријешених имовинских питања и сл., није на задовољавајући начин пратила потребе за повратком.

У Федерацији БиХ, највише расељених лица је на подручју општина Тузланског кантона, Средњобосанског кантона и кантона Сарајево, док у Републици Српској највећи број расељених лица борави у Бањалуци, те на подручјима општина Бијељина, Добој, Модрича, Приједор и Зворник.

Сви доступни подаци о становништву, па тако и о броју расељених лица, представљају само службене евиденције и процјене, док се не објаве службени резултати пописа становништва у БиХ из 2013. године. За сада према прелиминарним подацима пописа становништва, објављеним 5. новембра 2013. године, у БиХ је пописано 3.791.662 лица, од чега у ФБиХ 2.371.603 лица, у РС-у 1.326.991 и 93.028 лица у Брчко Дистрикту БиХ. Међутим, чак и прелиминарни резултати пописа подложни су промјенама током статистичке обраде података, а коначни резултати пописа биће публиковани сукцесивно у периоду од 1. јула 2014. до 1. јула 2016. године.

Повратак избјеглица и расељених лица и друга трајна рјешења

Повратак

Повратак у БиХ почео је одмах након окончања сукоба. До сада је евидентирано око 1.060.000 повратака у БиХ, од којих готово половина тзв. „мањинских“⁴. Од укупног броја реализованих повратака, око 610.000 или 67% односи се на повратак расељених лица, а преосталих око 450.000 или 43% на повратак избјеглица.

Према процјени Министарства, стопа „мањинских“ повратака, израчуната на основу претпостављеног броја лица која су напустила своја пријератна пребивалишта у односу на број повратника, у ФБиХ је 32%, а у РС-у 28,5%, при чему је стопа повратака Бошњака у РС-у 35%, а Хрвата 8,5%.

Тешко је, међутим, рећи колико је избјеглица и расељених лица пронашло трајна рјешења кроз повратак, јер је поред могућег значајнијег одступања статистичких показатеља од стварног реализованог повратка присутна појава да многи након уласка или увођења у посјед своје имовине или реконструкције својих пријератних стамбених јединица и друге имовине, а што се евидентирало као повратак, поново привремено или трајно напуштају своја пријератна пребивалишта.

Процјене такође показују да се више од четвртине избјеглица и расељених лица интегрисало у земљама прихвата и у мјестима расељења у БиХ или су изнашли нека друга трајна рјешења.

Поново је изграђено, односно обновљено више од 340.000 домова. У протеклој деценији, од када је надлежност за ова питања пренесена на власти у БиХ, у сектор повратка у БиХ уложено је више од милијарду КМ, од којих је око 620 милиона КМ инвестирано у стамбену обнову, а готово 500 милиона КМ уложено је у комплементарне мјере одрживости.

Помоћ у оквиру разних пројеката првенствено је осмишљена како би се подржала одрживост процеса повратка и то обновом индивидуалних домова и зграда, основне комуналне и социјалне инфраструктуре. Највећи удио средстава за потребе одрживости усмјерен је за обнову комуналне инфраструктуре као што су путеви, мостови, водовод, канализација и сл., укључујући и значајна средства за електрификацију повратничких насеља. Преостала средства за одрживост

⁴ „Мањински“ повратак је искључив технички термин који се односи на лица (конститутивне народе) која су се вратила у општине свог пријератног пребивалишта у којима тренутно у бројчаном смислу преовладава(ју) неки други конститутивни народ(и).

односе се на обнову социјалне инфраструктуре (вјерски објекти, образовне установе, амбуланте, спортска игралишта, објекти за задовољавање културних потреба, итд), те за запошљавање с циљем одрживости.

Напори које предузимају власти у БиХ на свим нивоима, уз помоћ међународне заједнице, несумњиво су донијели врло конкретне и значајне резултате, али и поред тога, данас, двије деценије од потписивања ДМС-а, око половине од процијењеног броја избјеглих и расељених лица у БиХ још увијек је изван својих предратних домова и преостали су бројни изазови на плану осигурања приступа правима загарантованим Анексом VII ДМС-а.

Највећи број избјеглих и расељених лица и даље се не могу вратити зато што њихова пријератна имовина још увијек није обновљена или зато што у њиховим мјестима повратка терен није очишћен од мина, нема основне инфраструктуре, те због оскудних могућности за запошљавање и др.

Многобројна лица која прије рата нису посједовала никакву имовину нису ни имала прилику да искористе неки пројекат који би њима и њиховим породицама омогућио изналагање трајног рјешења кроз реконструкцију, мјере одрживости и др., а паралелно нису развијени одговарајући програми који би допринијели проналаску трајних рјешења.

Истовремено, многобројни повратници суочавају се са тешком социјалном ситуацијом која угрожава могућност њиховог опстанка у мјестима повратка.

Економске прилике су и даље врло оскудне, често недостаје инфраструктура, укључујући електричну енергију, а њихов приступ правима и услугама као што су здравствена заштита, образовање, социјална заштита и пензије ограничен је због различитих уставних, правних, финансијских и других разлога.

У појединим случајевима, примарна потешкоћа у при повратку је измијењено социјално окружење у којем се налазе повратници и расељена лица, нарочито млади који трагају за могућностима за вишим образовањем и запошљавањем, при чему је нарочита тешкоћа немогућност задржавања стечених права у мјестима расељења, укључујући и права која се не могу пренијети по повратку, а стечена су у земљама привременог прихвата или у другом ентитету унутар БиХ.

Укупни трошкови реализовања Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а, само за потребе обнове стамбених јединица и основне инфраструктуре у сврху повратка, у Оквирном програму повратка процијењени су на близу 1,2 милијарде КМ.

Међутим, будући да стварне потребе избјеглица, расељених лица и повратника у БиХ увелико прелазе доступну помоћ, та огромна диспропорција између потреба и могућности и даље остаје један од најзначајнијих проблема приликом планирања и реализовања циљева из Анекса VII ДМС-а.

У том смислу, кључни циљ је и даље обезбјеђење средстава за санацију уништених и/или неусловних стамбених јединица за све оне који испуњавају критеријуме за добијање помоћи за обнову у сврху повратка, уз давање предности најугроженијим категоријама.

Друга трајна рјешења

Осим повратка као трајног рјешења, очигледно је да се за одређени број расељених лица трајна рјешења неће моћи пронаћи само њиховим повратком на пријератна пребивалишта. То се прије свега односи на оне чији је статус расељеног лица ревидиран на основу заштите, хуманитарних и других разлога, као и лица са посебним потребама, јер је у процесу (ре)регистрације расељених лица евидентирано да, нажалост, велики број расељених лица у БиХ припада посебно рањивим категоријама становништва, као што су: физички и ментално онеспособљене особе, хронични болесници, породице са једним родитељем, дјеца без родитеља, старије особе без средстава за живот, жртве тортура и остале особе које имају објективне разлоге због којих се не враћају.

Од укупног броја расељених породица у БиХ, готово четвртина носилаца домаћинства је у процесу (ре)регистрације експлицитно изјавила да не жели да се врати у своје пријератно пребивалиште. Највећи број њих расељен је на подручју РС-а, што се односи на око 7.300 породица, укупно око 23.000 лица, односно око 89% свих оних који не желе да се врате, нешто изнад 10% односно око 1.000 породица/2.700 лица на подручју ФБиХ, а преосталих, незнатно изнад 1% односно око 100 породица/300 лица на подручју Брчко Дистрикта БиХ.

Структура расељених лица која не желе да се врате у пријератна пребивалишта према мјесту расељења у највећој мјери одражава и националну структуру, са стопроцентним бројем Срба у РС-у и Брчко Дистрикту БиХ, док су у ФБиХ двије трећине укупног броја оних који искључују опцију повратка Бошњаци, преостала трећина Хрвати, а број осталих је незнатан.

Дакле, за приближно 8.000 породица/26.000 расељених лица, на основу лично исказане намјере, постоји потреба изналажења трајног рјешења помоћу неког облика интеграције у мјестима расељења.

III –Тренутно стање по ревидираним областима

III а – Финансирање права из Анекса VII ДМС-а

III б – Стање по ревидираним областима – приступ правима

III а – Финансирање права из Анекса VII ДМС-а

Прије прегледа стања по ревидираним областима и правима из Анекса VII ДМС-а, дајемо преглед финансирања права из Анекса VII ДМС-а за извјештајни период (2009-2015).

Укупни трошкови реализовања Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а (оквирна процјена средстава која недостају), само за потребе обнове стамбених јединица повратника и основне - пратеће инфраструктуре, у Оквирном програму повратка избјеглица и расељених лица за период 2009-2014. година процијењени су на **1.210.551.000 КМ** (Обнова стамбених јединица - 828.834.000 КМ и обнова пратеће инфраструктуре - 381.717.000 КМ).

С циљем реализовања стратешких циљева из Ревидиране стратегије БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а, од процијењеног износа од 1,21 милијарди КМ за потребе обнове стамбеног фонда и пратеће инфраструктуре, од 2009. године до данас, укупно су обезбијеђена средства у износу од око 777 милиона КМ из кредитних и донаторских средстава, средстава удружених у Фонд за повратак БиХ и буџетских средстава ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Према изворима обезбијеђених средстава:

- из средстава удружених у Фонд за повратак БиХ - око 89 милиона КМ;
- из буџетских средстава ентитета и Брчко Дистрикта БиХ - око 232 милиона КМ;
- из кредитних и донаторских средстава – око 456 милиона КМ.

Према расположивим подацима и процјенама:

- од укупно обезбијеђених средстава за спровођење Анекса VII ДМС-а од око 777 милиона КМ, за финансирање програма повратка је обезбијеђено око 465 милиона КМ или 60%, а за финансирање права расељених и избјеглих лица у БиХ око 312 милиона КМ или 40%,

-од укупно обезбијеђених средстава за спровођење Анекса VII ДМС-а од око 777 милиона КМ на пројекте стамбеног збрињавања расељених лица и повратника односи се око 592 милиона КМ или 76,20%, а на пројекте одрживости и остале пројекте око 185 милиона КМ или 23,80%.

Буџет/пројекат	Укупно (мил. КМ)	Стамбено збрињавање			Одрживост		
		Повратак расељених лица	Интеграција расељених лица	Избјеглице у БиХ	Повратак расељених лица	Интеграција расељених лица	Избјеглице у БиХ
Фонд за повратак БиХ	89	45	0	0	39,5	4,5	0
Федерација БиХ	155,4	45,7	0	0	100,4	9,3	0

Република Српска	58,5	11,4	15,9	0	29,3	1,9	0
Брчко Дистрикт БиХ	18	17	1	0	0	0	0
РСП	197,5	126	51	20,5	0	0	0
ЦЕБ II	208	0	208	0	0	0	0
ОПЕК	12	12	0	0	0	0	0
СДФ	22	22	0	0	0	0	0
ИПА 2012	15	15	0	0	0	0	0
Влада Републике Хрватске	1,5	1,5	0	0	0	0	0
	776,9	295,6	275,9	20,5	169,2	15,7	0
	100%	38,05%	35,51%	2,64%	21,78 %	2,02%	0,00%
	100%	76,20%			23,80%		

III б – Стање по ревидираним областима – приступ правима

Ревидираном стратегијом анализирано је стање у 10 циљаних области, које су у директној вези са спровођењем Анекса VII ДМС-а.

То су сљедеће области:

1. Реконструкција стамбених јединица избјеглица, расељених лица и повратника, затварање колективних центара и рјешавање питања алтернативног смјештаја расељених лица и повратника и социјалног становања са посебним акцентом на проблеме расељених лица и избјеглица и стамбеног збрињавања рањивих категорија повратника;
2. Довршетак процеса поврата имовине и станарских права избјеглица, расељених лица и повратника;
3. Електрификација повратничких насеља и појединачних стамбених јединица повратника;
4. Реконструкција инфраструктуре у мјестима од интереса за повратак избјеглица, расељених лица и повратника;
5. Здравствена заштита расељених лица и повратника;
6. Социјална заштита расељених лица и повратника;
7. Остваривање права на образовање расељених лица и повратника;
8. Право на рад и запошљавање расељених лица и повратника;
9. Безбједност расељених лица и повратника и деминирање подручја повратка;
10. Право на накнаду штете расељеним лицима, избјеглицама и повратницима.

1. Реконструкција стамбених јединица избјеглица, расељених лица и повратника, затварање колективних центара и рјешавање питања алтернативног смјештаја расељених лица и повратника и социјалног становања расељених лица и избјеглица и стамбеног збрињавања рањивих категорија повратника

Пописом из 1991. године у БиХ евидентирано је око 1,1 милиона стамбених јединица, од којих се око 275.000 односило на станове у друштвеној својини. У рату је уништено и/или оштећено око 460.000 стамбених јединица, што чини више од 40% пријератног стамбеног фонда.

Од овог броја, око 100.000 стамбених јединица је било у саставу вишепородичних зграда, тј. објеката заједничког становања, а остало су индивидуалне стамбене јединице. Готово 80% стамбених јединица било је или потпуно разорено или тешко оштећено.

До данас је поново изграђено односно обновљено око 340.000 домова.

Према оквирним процјенама трошкова и врстама интервенције у Оквирном програму повратка изbjеглица и расељених лица за период 2009-2014, било је потребно обновити још **34.918 стамбених јединица**.

Када се говори о обнови стамбеног фонда, посебан проблем је **обнова стамбених зграда**. Процјењује се да на подручју БиХ има више од **200 стамбених зграда које још нису саниране, са око 1.700 станова у овим зградама који су услед девастираности неусељиви**. Према броју преосталих уништених станова у вишеопородичним стамбеним зградама, истиче се град Мостар и општине Босанско Грахово, Дрвар, Јајце, Горажде, Приједор, Добој, Сански Мост, Босанска Крупа, Дервента и Брод, у којима је више од половине цјелокупног преосталог уништеног и оштећеног стамбеног фонда који је раније био у друштвеној својини.

Питању затварања колективних центара и алтернативног смјештаја такође је у Ревидираној стратегији поклоњена велика пажња, те је оно оцијењено као један од кључних приоритета из два разлога: с једне стране ради се о изузетно великом хуманитарном проблему, јер расељена лица годинама након потписивања ДМС-а живе у колективном облику збрињавања и углавном у јако лошим условима, а с друге стране колективни центри и алтернативни смјештај су на терету буџета на свим нивоима власти у БиХ.

Према процјенама УНХЦР-а из 2012. године, у БиХ је било евидентирано 158 колективних центара са 8.581 корисником. За израду Студије изводљивости за пројекат “Затварање колективних центара и алтернативног смјештаја обезбјеђењем јавних стамбених рјешења – ЦЕБ II” евидентирано је 149 референтних локација (колективни центри и алтернативни смјештај). Реализацијом наведеног пројекта биће затворен 121 колективни центар.

С циљем испуњења циљева из Ревидиране стратегије који се односе на стамбено збрињавање и обнову стамбеног фонда и пратеће инфраструктуре, завршена је реализација или је у току реализација буџетских, кредитних и донаторских средстава, како слиједи:

а. Буџетска средства (улагања из буџета Босне и Херцеговине, Федерације БиХ, Републике Српске и Владе Брчко Дистрикта БиХ):

Босна и Херцеговина

Удруживањем средстава кроз споразуме о удруживању у Фонд за повратак БиХ (заједнички пројекти), за финансирање права из Анекса VII ДМС-а за период 2009-2014 (подаци Фонда за повратак) уговорено је **93.466.000 КМ**, од чега је уплаћено **89.124.545 КМ**. Разлика се односи на неизмирене обавезе по споразумима о удруживању за 2009. и 2010. годину у укупном износу од **4.341.455 КМ** (неуплаћене обавезе Републике Српске).

Укупно уплаћена средства на основу одлука Комисије за избjеглице и расељена лица БиХ уложена су за сљедеће намјене:

- **Обнова индивидуалних стамбених јединица** - 34 милиона КМ (за укупно 97 општина и 1.685 стамбених јединица),
- **Обнова зграда колективног становања/кондоминијуми** – 5 милиона КМ (за укупно 16 градова/општина, 45 стамбених зграда, 129 директна и 483 индиректних корисника),
- **Рјешавање питања колективних центара и алтернативног смјештаја** – 9 милиона КМ,
- **Обнова комуналне и социјалне инфраструктуре** - 27 милиона КМ,
- **Електрификација стамбених јединица реализованог повратка** – 14 милиона КМ за 79 пројектних општина и око 2.200 корисника/стамбених јединица,
- **Остале пројекте** (удружена средства са владиним и невладиним удружењима и институцијама и организацијама међународне заједнице, интервентна помоћ, комплементарни пројекти и др).

Федерација БиХ

За период 2010-2015. из буџета Федерације БиХ за потребе спровођења Анекса VII ДМС-а издвојено је укупно **155.406.472,00 КМ** за сљедеће намјене:

- За расељена лица и повратнике - 120.488.600,00 КМ
- За развој одрживости повратка у РС-у - 11.560.000,00 КМ

- За подршку повратку избјеглица и прогнаних лица са подручја Посавине (РС) - 10.000.000 КМ
- За програме подршке развоја регије Сребреница - 3.000.000,00 КМ
- За подршку реализације одрживог повратка избјеглица и прогнаних лица са подручја регије Сребреница – 9.549.422,00 КМ
- Из средстава буџетске резерве и осталих трансфера - 808.450,00 КМ.

Република Српска

За период 2009-2015. из буџета Републике Српске за потребе спровођења Анекса VII ДМС-а издвојено је **укупно 58.494.307,11 КМ за следеће намјене:**

- Намјенска издвајања за рјешавање проблема избјеглица и расељених лица -16.940.755,88 КМ
- Намјенска издвајања за рјешавање проблема интерно расељених лица – 5.898.115,82 КМ
- Намјенска издвајања за финансирање повратка у Републику Српску –22.008.385,00 КМ
- Намјенска издвајања за финансирање повратка у Федерацију БиХ – 4.125.291,25 КМ
- Намјенска издвајања за програм „Трајна рјешавања за кориснике колективних центара и алтернативних видова становања“ – 432.999,00 КМ
- Намјенска издвајања за здравствено осигурање избјеглица, расељених лица и повратника – 1.882.260,16 КМ
- Текући грантови организацијама и удружењима – 419.500,00 КМ
- Планирана средства из буџета за 2015. годину – 6.787.000,00 КМ.

Влада Брчко Дистрикта БиХ

За период 2009-2015. из буџета Брчко Дистрикта БиХ за потребе спровођења Анекса VII ДМС-а издвојено је укупно **18.008.601,62 КМ кроз програме обнове стамбених јединица сврху повратка и стамбеног збрињавања расељених лица која се желе интегрисати на нивоу локалне заједнице Владе Брчко Дистрикта БиХ.**

- Реализована средства за период 2009-2014. године - 16.508.601,62 КМ
- Планирана средства из буџета за 2015. годину – 1.500.000,00 КМ

б. Донације и кредити

Осим буџетских средстава, из **донаторских и кредитних средстава** у оквиру циљаних пројеката (РСП, ЦЕБ II, ОПЕК, СРФ, ИПА, Програм Владе Републике Хрватске) у току је **реализација око 456 милиона КМ за обнову око 9.300 стамбених јединица и друге мјере подршке спровођењу Анекса VII ДМС-а.**

Државни пројекат стамбеног збрињавања (ДПСЗ) у вези са Регионалним стамбеним програмом (РСП)

Извор и вриједност пројекта: 101 милион евра, од чега 85 милиона евра донаторска средства (Фонд РСП) и 15 милиона евра властита контрибуција (доdjела грађевинског земљишта, такси, прикључака на инфраструктуру и сл., као и одређени финансијски допринос).

Врста помоћи: обнова пријератних кућа и станова у сврху повратка, обезбјеђивање станова у вишепородичним зградама (социјално становање), пружање помоћи за стамбену изградњу у сврху локалне интеграције и смјештај у установама социјалне заштите.

Број корисника: стамбена рјешења за 5.400 породица или 14.000 лица, за најугроженије кориснике из циљаних категорија, укључујући:

- 2.400 избјегличких породица (5.000 лицаа) које се враћају у БиХ из Хрватске и Србије
- 600 избјегличких породица (1.700 лица) из Хрватске у БиХ/РС
- 2.400 породица (7.000 лица) које спадају у категорију најугроженијих интерно расељених лица које живе изван колективних центара у БиХ (корисници из колективних центара су искључени јер је у међувремену обезбијеђен кредит, такође код ЦЕБ-а, за рјешавање питања колективних центара и алтернативног смјештаја у БиХ).

Одобрени потпројекти: ДПСЗ се реализује у таласима за које се припремају посебни потпројекти који се путем ЦЕБ-а достављају Техничком комитету ЦЕБ-а, па затим просљеђују Скупштини донатора на одобравање.

Правни основ: Оквирни споразум између Развојне банке Савјета Европе и БиХ у вези са Регионалним програмом за стамбено збрињавање („Службени гласник БиХ - међународни уговори“, бр. 4/14).

На основу Оквирног споразума, за сваки потпројекат потписује се одговарајући **споразум о гранту**, у складу са Законом о поступку закључивања и извршењу међународних уговора.

До сада су потписани споразуми о гранту за реализацију три потпројекта (БиХ1, БиХ2 и БиХ3), а у припреми је потписивање споразума и за преостала два одобрена потпројекта (БиХ3 и БиХ4). Споразуми се привремено примјењују паралелно док траје процедура ратификације, а као предуслов за исплату транши средстава гранта БиХ од ЦЕБ-а обезбијеђено је неопходно правно мишљење Министарства правде БиХ које је задовољавајуће за ЦЕБ.

На основу расположивости средстава у Фонду РСР, **БиХ је поднијела четири апликације за спровођење потпројекта** у вези са Оквирним споразумом, а које је одобрила Скупштина донатора, што значи да су **средства обезбијеђена**. У оквиру четири одобрена потпројекта укупне вриједности **око 41,3 мил. евра обезбиједиће се стамбено збрињавање око 1.870 породица додјелом грађевинског материјала (20 корисника), обновом и изградњом кућа (1380 корисника), те обновом и изградњом станова (438 корисника).**

Статус: до сада је Скупштина донатора одобрила сва четири потпројекта које је БиХ кандидовала у оквиру доступних средстава у Фонду Регионалног стамбеног програма. Потпројекти ће бити реализовани на подручју више од 60 општина у БиХ, а њима се рјешава 35% стамбених потреба БиХ које су предвиђене у Заједничком програму.

Поступак закључивања уговора за четврти потпројекат још увијек је у току, као и уговора о оперативном гранту за покриће трошкова реализације, али очекујемо да ће оба преостала споразума бити потписана до краја године.

У оквиру првог потпројекта који обухвата помоћ у стамбеном збрињавању за 170 породица, након додјеле грађевинског материјала за 20 корисничких домаћинстава, помоћ у обнови пријератних домова по систему “кључ у руке” добиће 150 породица. Завршетак радова на обнови и изградњи свих повратничких кућа из потпројекта БиХ1 очекује се средином 2016. године.

За други потпројекат у оквиру којег ће бити обезбијеђено 780 стамбених рјешења за повратак и реинтеграцију или локалну интеграцију у БиХ, сви корисници су већ познати. Покренуте су тендерске процедуре за пројектовање за које је претходно потребно ријешити имовинско-правне односе, те обезбиједити грађевинске дозволе, што је у сарадњи са општинама повратка до сада учињено за више од половине одабраних корисника. Радови на изградњи обављаће се сукцесивно по пројектовању, а прве куће могле би се почети градити у прољеће 2016. године. Завршетак радова и усељење корисника из другог потпројекта у њихове пријератне домове планиран је до краја исте године.

Надаље, потписивањем Споразума о гранту за трећи потпројекат БиХ3 којим је предвиђена изградња 20 вишепородичних зграда са укупно 438 станова стекли су се услови за покретање тендера за пројектовање, што ће бити учињено веома скоро, будући да су одговарајуће подлоге припремљене. Извршена је предселекција корисника, а правни оквир за избор крајњих корисника који ће ићи паралелно са изградњом станова је у фази финализације.

Пројекат “Затварање колективних центара и алтернативног смјештаја обезбијеђењем јавних стамбених рјешења – ЦЕБ II”

Извор: кредит код Развојне банке Савјета Европе - ЦЕБ

Вриједност пројекта: 208 милиона КМ

Услови: рок: 20 година, грејс период: 5 година, камата: субвенционисана.

Циљ пројекта: реализацијом пројекта биће омогућено затварање најмање 121 колективног центра/алтернативног смјештаја или 76% свих колективних центара у БиХ, уз омогућавање осигурања стамбених рјешења за интерно расељена лица и друга угрожена лица која тренутно бораве

у колективним центрима/алтернативном смјештају и унајмљеним стамбеним јединицама у БиХ, са стамбеним рјешењима која су прилагођена њиховим посебним потребама и угрожености.

Број корисника: 2.611 стамбених јединица са 7.247 лица у 82 зграде (31 обнова, 51 изградња).

Начин реализације: зајмопримац је Министарство финансија и трезора БиХ. Министарство финансија и трезора БиХ је цјелокупну одговорност за реализацију пројекта, управљање, координацију, надзор, праћење и евалуацију пренијело на Министарство. Пројекат реализују ресорна ентитетска министарства и Одјељење за расељена лица, избјеглице и стамбена питања Владе Брчко Дистрикта БиХ, који имају одговорност за реализацију пројекта у оквиру њихове надлежности: у погледу одабира циљаних колективних центара и алтернативног смјештаја, верификације корисника који испуњавају утврђене критеријуме за одабир, организације набавки, услуга пројектовања, контроле услуга и радова на обнови, реконструкцији или изградњи објеката, организације и надгледања радова на обнови, реконструкцији или изградњи објеката, организације примопредаје уговорених радова, извјештавања у складу са форматом и распоредом који ће утврдити Пројектно-изведбени тим.

Статус: у току су припремне активности за израду пројектно-извођачке документације која се очекује у четвртном кварталу 2015. године.

Пројекат обнове стамбеног фонда – ОПЕК

Извор: КРЕДИТ - ОПЕК – ОФИД – РАЗВОЈНИ ФОНД

Износ: 12.000.000 КМ (7.000.000 америчких долара)

Услови: рок: 20 година, грејс период: 5 година

Реализација: 2013-2015. година

Циљ пројекта: пројекат је намијењен за потребе реконструкције стамбених јединица избјеглица или расељених лица и повратника. Циљ пројекта је обезбјеђење пребивалишта и трајног стамбеног рјешења за 400 породица или око 1500 лица расељених из својих домова током сукоба 1992-1995.

Начин реализације: зајмопримац пројекта Министарство финансија и трезора БиХ пренијело је овлашћења за укупну координацију над пројектом на Министарство. Пројекат реализују ентитетска министарства, Министарство за избјеглице и расељена лица РС-а и Федерално министарство расељених лица и избјеглица. Финансијска реализација пројекта врши се путем Фонда за повратак БиХ.

Статус пројекта: пројекат су завршила два реализатора, у току су активности у Брчко Дистрикту БиХ на обнови 29 стамбених јединица. Укупно, Федерално министарство расељених лица и избјеглица и Министарство за избјеглице и расељена лица РС-а: радови завршени у 51 граду/општини, завршена 341 стамбена јединица. Закључно с овим извјештајем, укупно је уговорен износ од 9.291.481,00 КМ (пројектовање, извођење и надзор).

Према информацијама Фонда за повратак БиХ од укупних средстава од 7 милиона америчких долара (12 милиона КМ), до сада је уплаћено 8.325.950,61, а утрошено 7.782.789,65 КМ. Анализирајући досадашњу реализацију пројекта ОПЕК-а и његов резултат, може се констатовати да је циљ пројекта постигнут.

Пројекат “Одрживи повратак избјеглица и расељених лица: Реконструкција стамбених јединица”

Извор: кредит код Саудијског фонда за развој - СФД

Износ: 22.000.000 КМ (15.000.000 америчких долара)

Услови: рок: 25 година, грејс период: 5 година, трошкови: 1%

Циљ пројекта: пројекат је намијењен за потребе реконструкције стамбених јединица лица која имају статус избјеглица или расељеног лица и повратника. Циљ пројекта је обезбјеђење пребивалишта и трајног стамбеног рјешења за 901 породицу или око 4000 лица која су расељена из својих домова током сукоба 1992-1995.

Број корисника: 901 стамбена јединица (ФБиХ -553 стамбених јединица, РС-314 стамбених јединица и Брчко Дистрикт БиХ-34 стамбене јединице).

Начин реализације: зајмопримац пројекта Министарство финансија и трезора БиХ пренијело је овлашћења за укупну координацију над пројектом на Министарство. Пројекат реализују Министарство за избјеглице и расељена лица РС-а и Федерално министарство расељених лица и избјеглица. Финансијска реализација пројекта врши се путем Фонда за повратак БиХ који прима

налог за плаћање са потребном документацијом, те га доставља Министарству финансија и трезора који документацију доставља директно Саудијском фонду на плаћање.

Статус: у току су активности на одабиру пројектаната, надзорних органа и извођача радова.

Очекује се почетак извођења радова за око 30 дана у девет општина на 77 стамбених јединица у општинама гдје је извршен одабир извођача радова. Федерално министарство расељених лица и избјеглица је до сада одабрао пројектанте за 175 стамбених јединица у 23 општине. Завршено је 78 пројеката. Изабрани су надзорни органи и извођачи радова за 78 пројеката. У току су активности на потписивању уговора, а почетак извођења радова се очекује за 30 дана. Министарство за избјеглице и расељена лица РС је до сада одабрао пројектанте за 186 стамбених јединица у 16 општина. У току је реализовање активности у вези с потписивањем уговора.

ИПА ПРОЈЕКАТ – спровођење Анекса VII „Подршка трајним рјешењима предвиђеним у Ревидираној стратегији за спровођење Анекса VII ДМС-а“

Извор: Европска унија кроз пакет ИПА 2012 и УНХЦР

Износ: 15.000.000 КМ (8.107.500,00 евра)

Циљ пројекта: омогућити домаћим актерима да рјешавају преостале препреке рјешењима за расељена лица и повратнике у складу са циљевима из Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а. У оквиру овог циља обезбиједиће се трајна стамбена рјешења за 125 рањивих повратничких и интерно расељених породица, 480 породица ће бити потпомогнуто мјерама одрживости и за 500 лица ће бити обезбијеђена дјелотворна могућност остваривања права и уколико буде потребно, приступ правима и услугама социјалне заштите.

Начин реализације: реализатор пројекта (УНХЦР) и 7 партнерских организација (УНДП, УНИЦЕФ, ИОМ, *Hilfswerk Austria international (HWA)*, Босански хуманитарни логистички сервис (БХЛС), Фондација локалне демократије (ФЛД) и Ваша права. Управни одбор чине УНХЦР, МЉПИ и ДЕУ.

Статус: реализација у току

Програм помоћи Владе Републике Хрватске за подршку повратку Хрвата из Републике Хрватске у БиХ

Извор: Влада Републике Хрватске

Износ: 1.500.000 КМ (5.781.291,07 куна)

Циљ пројекта: подршка повратку Хрвата из Републике Хрватске у Босну и Херцеговину

Начин реализације: одабир корисника и испорука грађевинског материјала је у надлежности Владе Републике Хрватске.

Статус: реализација у току, до сада обновљено 95 стамбених јединица, а предвиђа се обнова још око 72 стамбене јединице током ове и наредне године. Тренутни проблем у БиХ је врло сложен систем ПДВ-а.

Резимирано, укупно обезбијеђена средства (утрошена и пројекти у току) за финансирање права из Анекса VII ДМС-а кроз донаторске и кредитне пројекте, удружена средства у Фонд за повратак, улагања ентитета и Брчко Дистрикта БиХ за период 2009-2015. износе око 777 милиона КМ.

У односу на укупни предвиђени број стамбених јединица за које је потребна обнова - 34.918 у 138 општина (планиран Ревидираном стратегијом за спровођење Анекса VII ДМС-а), број обновљених стамбених јединица у сврху повратка износи 8.851 (око 25,3%), а број стамбених јединица чија је изградња предвиђена у наредном периоду (остваривање права утврђених Анексом VII ДМС-а укључујући и повратак) у оквиру обезбијеђених пројеката износи 8.989 (око 25,8%), што је укупно (изграђено и очекује се изградња) 17.840 стамбених јединица (око 51,1%). Највише стамбених јединица је обновљено у сљедећим општинама/градовима/Дистрикту: Брчко (1.538), Добој (380), Мостар (326), Приједор (322), Шамац (295), Фоча (291), Бијељина (239), Братунац (197), Сребреница (171), Зворник (171).

- У сљедећим општинама није обновљена ниједна стамбена јединица: Грачаница (141 предвиђена у Стратегији), Грude (3), Ист. Стари град (4), Петрово (2), Посушје (1), Србац (3), Широки Бријег (6), Живинице (60), или је обновљена само по једна стамбена јединица: Бановићи (162), Бреза (46), Домањевац/Шамац (42), Ист. Дрвар (2), Кнежево (37), Костајница (16), Сребреник (112).

- Највише потреба према Стратегији је исказано у сљедећим општинама/градовима: Сребреница - 2045 (обновљено 171), Зворник - 1687 (обновљено 171), Мостар - 1190 (обновљено 326), Братунац - 1188 (обновљено 197), Брод - 886 (обновљено 134), Фоча - 871 (обновљено 291), Завидовићи - 809 (обновљено 53), Дервента - 801 (обновљено 141), Горажде - 759 (обновљено 96), Добој - 737 (обновљено 380) Лукавац - 698 (обновљено 36), Власеница - 620 (обновљено 48), Рогатица - 618 (обновљено 105), Вишеград - 616 (обновљено 115).

Саставни дио овог извјештаја је **Табела о улагањима у општине у БиХ по ентитетима и општинама за период од 01. 01. 2009. године до 31. 12. 2014. године.**

2. Довршетак процеса поврата имовине и станарских права избјеглица, расељених лица и повратника

Током рата у БиХ, око 225.000 стамбених јединица било је привремено заузето, а до данас је више од 220.000 тих стамбених јединица враћено пријератним власницима и носиоцима станарских права, што чини стопу примјене имовинских закона од преко 99%. Тиме је овај стратешки циљ БиХ у суштинском смислу окончан.

Као препреке за коначно рјешавање овог питања у Ревидираној стратегији препознато је сљедеће: велики број управних поступака и управних спорова пред редовним судовима и њихова дужина трајања, дужина трајања парничног поступка пред надлежним судовима у случајевима када се одлучује о претходним питањима, посебни случајеви који се односе на смјештај у привременим објектима као што су бараке, раднички станови у оквиру школских објеката, на градилиштима, станови везани за вршење службене дужности, просторије за нужни смјештај, а на којима се није могло стећи станарско право, затим специфичан проблем који се тиче поврата имовине и станова који су били предмет преноса права располагања, нпр. замјена или продаја на релацији Републике Хрватска-Босна и Херцеговина и правне ваљаности таквих уговора, поврат војних станова, мандат и надлежност Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (домаћа ЦРПЦ комисија) и др.

Стратегијом су дате сљедеће препоруке и приједлози мјера за унапређење стања у реализовању приступа праву на поврат имовине и станарских права: поштовање релевантних одредаба Закона о управном поступку и управним споровима како би се обезбиједило што брже рјешавање имовинских поступака/спорова, препорука надлежним судовима у БиХ да предмете/тужбене захтјеве који су им упућени за рјешавање претходног питања по прекинутим управним поступцима код локалних стамбених органа рјешавају по хитном поступку и тако допринесу благовременом окончању поступка за поврат имовине као и подизању нивоа правне сигурности, дужност органа одговорних за немогућност поврата стамбених јединица због демолирања, експропријације, промјене урбанистичких и регулационих планова, градње од стране трећих лица и сл. да омогуће поврат у пређашње стање помоћу реконструкције, додјеле замјенске стамбене јединице или додјелом правичне новчане накнаде, препорука надлежним органима који у парничном поступку рјешавају поврат имовине и станарских права да у свим случајевима везаним за поврат имовине избјеглица, расељених лица/повратника ангажују сва расположива средства како би све неријешене случајеве што прије окончали и на тај начин омогућили свим расељеним лицима да се врате у своје пријератне домове, у случајевима када није могуће извршити поврат имовине и станарских права повратницима који испуњавају законске услове потребно је да надлежни органи власти приоритетно ријеше ове случајеве кроз програме/пројекте социјалног стамбеног збрињавања, омогућити признавање страних судских спорова на релацији БиХ-Република Хрватска по основу принципа реципроцитета, а тичу се спорова у вези са замјеном имовине, у вези са питањима војних станова дата је препорука Влади ФБиХ да оконча поступке извршења по одлукама Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица, давање приоритета предметима/тужбеним захтјевима у управним споровима упућеним на одлуку Комисије, препорука да надлежни органи уклоне све административне препреке за поврат и несметано уживање непокретности које не служе за становање (обрадиво земљиште, шумско земљиште, пословни простори и сл.), те да се поступак поврата ове имовине максимално поједностави.

И даље надлежне институције заступају представке грађана које се односе на: дужину трајања судских парничних поступака и управних спорова пред надлежним судовима, истовремено се воде спорови у којима пријератни носиоци станарских права као и власници имовине тужбеним захтјевима код надлежних судова траже враћање њихове порушене имовине као и рушење новоизграђених објеката, поднесци због непоступања Комисије за имовинске захтјеве расељених лица која је престала да постоји 2009. године, евидентан је већи број запримљених захтјева/упита Суда БиХ којим се тражи изјашњење непостојеће Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица у предметима тужби странака у управним споровима, којим странке у предметима поврата траже поништење одлука Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица и поврат пријератног стана/имовине у БиХ. Судски поступци трају ван разумног рока зато што нема пасивно легитимисане странке.

Према истраживању ОЕБС-а није постигнут значајан напредак у рјешавању овог малог дијела преосталог посла на плану поврата имовине и станарских права, јер судски поступци, како смо и горе навели, и даље још увијек дуго трају и одређени број имовинских случајева у посљедњих десет година још увијек је на суду због своје сложености, те би надлежни органи требало да убрзају процес везан за предмете поврата имовине и станарских права.

Надлежне институције власти, али и домаће и међународне владине и невладине организације (међу њима и Вапш права БиХ), извјештавају да је у посљедње двије године покренуто више поступака потраживања накнаде за уложено у имовину пријератних носилаца станарског права или власника некретнина од привремених корисника. Привремени корисници користили су се опцијом да од носилаца станарских права/власника имовине судским путем траже плаћање накнаде за уложено. У вези с тим, често су судске одлуке⁵ биле опречног карактера, посебно у висини и правном основу (нужни или корисни трошкови) за досуђену накнаду за уложено привременом кориснику. Потраживања по овом основу носиоци станарских права/власници имовине нису могли измирити па су покретани извршни поступци којим се тражило евидентирање потраживања у земљишне књиге - упис хипотеке до висине потраживања, а ради реализације потраживања, и коначна јавна продаја таквих некретнина. Увијек је купац био привремени корисник, који би на тај начин постајао власник некретнине. Многи повратници су на овај начин, због немогућности да плате високе накнаде за уложено (заједно са каматама и судским трошковима), остајали без своје имовине, или су у коначници суочени са оваквим епилогом.

Независно, дакле, што је БиХ питање поврата имовине и станарских права у више од 99% случајева реализовала и као таква се третира као добар примјер у региону и шире, ипак чак и ограничени и релативно мали број преосталих случајева оставља негативну слику на тај резултат и генерално на право на дом, мирно уживање дома и на имовину, а у вези са реализацијом Анекса VII ДМС-а.

3. Електрификација повратничких насеља и појединачних стамбених јединица повратника

И поред чињенице да је 20 година након потписивања ДМС-а у БиХ више од 1.500 повратничких породица и даље без електричне енергије, тренд донација опада. То је нарочито исказано на руралним локалитетима повратка гдје је потребно уложити већа финансијска средства у санирање електромреже за мали број повратника. Донатори, најчешће, уз реконструисање стамбених јединица обезбјеђују мање од 10% од вриједности пројекта за укупне потребе инфраструктуре, а не само за електрификацију. Електродистрибуције су се ангажовале на прикључењу стамбених јединица повратника углавном у случајевима гдје није било потребно издвојити већа финансијска средства. То су најчешће били објекти које је било могуће прикључити према Споразуму о поновном прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибутивну мрежу у БиХ, те објекти који су добили донацију, најчешће у електроматеријалу. Тржишно оријентисана електропривредна предузећа електрификацију локација/објеката повратка за која је потребно обезбиједити већа финансијска улагања по објекту/повратнику не препознају као свој приоритет.

Препоруке у Ревидираној стратегији биле су: јачати ефикасан систем размјене информација између ресорних министарстава и служби, општина, НВО-а, донатор са једне и електропривреда/електродистрибуција са друге стране, а све у сврху праћења и евидентирања стања и потреба на терену, обезбјеђења и планирања утршка средстава, праћења начина и динамике реализовања, те евалуације пројеката електрификације, наставити прикупљати и обједињавати све информације у вези са електрификацијом локација/објеката реализованог и планираног повратка, радити на уклањању свих препрека за несметано електрификовање повратничких локација, укључујући и измјене законских одредаба којима се регулишу ова питања. Електрификација локација/објеката реализованог и планираног повратка јесте егзистенцијална потреба и неупитно право сваког повратника, али и интерес свих структура друштва и треба да буде приоритет свих нивоа власти, укључујући и општине, а посебно електропривреда/електродистрибуција које су и власници електродистрибутивних мрежа на подручју њихове одговорности. Све наведене мјере морају повратницима осигурати једнак и недискриминирајући приступ електродистрибутивној мрежи на цијелој територији БиХ. У том смислу, сарадња институција власти са невладиним сектором је од кључне важности. Потребно је сачинити листу приоритета електрификовања по општинама, планове електрификовања усклађивати са листом приоритета, максимално могуће смањити административне и друге трошкове корисника/повратника. Обезбиједити финансијска средства за реализовање пројеката електрификације локација/објеката реализованог и планираног повратка.

За пројекте електрификације стамбених јединица расељених лица и повратника у периоду 2009-2015. уложено је 14.224.122,00 КМ за 79 општина и 2.208 корисника/стамбених јединица.

За електрификацију стамбених јединица повратника из буџета институција БиХ за 2009. и 2010. годину издвојено је укупно 10.724.122,00 КМ за пројекте електрификације у више од 50 пројектних општина. У оквиру пројекта ЗПЕ09 одобрено је укупно 5.491.512,00 КМ, распоређено за 42 пројектне општине, а у оквиру пројекта ЗПЕ10 одобрено је укупно 5.232.610,00 КМ, распоређено за 41 пројектну општину. Као резултат, омогућено је прикључење на електромережу **око 1.300** обновљених стамбених јединица повратника (одабране микролокалитете и кориснике помоћи у електрификацији кандидовале су општине/градови у БиХ, према пропозицијама јавног позива који је расписало Министарство. Одабир општина/микролокација, као и висина додијељених средстава, регулисани су одлукама Комисије за избјеглице и расељена лица БиХ).

Министарство је као кључни партнер успоставило сарадњу и пружио подршку УНДП-у, у периоду 2010 – 2013, узимајући и активно учешће на реализацији пројеката електрификације подручја са потврђеним повратком (17 општина, 408 корисника-стамбених јединица, око 2,1 мил. КМ), за које је основна средства обезбиједила Влада Краљевине Норвешке (дио средстава одобрила је и Комисија за избјеглице и расељена лица БиХ и остале домаће институције), а реализатор је био УНДП.

У 2012. и 2013. години Одлуком Комисије за избјеглице и расељена лица Босне и Херцеговине извршен је одабир приоритетних пројектних локалитета за пројекте електрификације стамбених јединица и расељених лица у укупном износу од 1.400.000,00 КМ (20 пројектних општина, 56 пројектних локација, на основу објављеног позива општинама, када је евидентирано више од 1.800 обновљених стамбених јединица које је неопходно прикључити на електромережу). Процјењује се да ће реализацијом поменуте одлуке бити прикључено 312 обновљених стамбених јединица на електромережу.

Министарство је у децембру 2005. године иницирало активности на потписивању Споразума о поновном прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибутивну мрежу у БиХ, којим су се, између осталог, електропривреде у БиХ обавезале да повратницима не наплаћују једнократну накнаду за ангажовану снагу електричне енергије до вриједности прорачунате за величину и одлике пријератног објекта, као ни таксе за поновну пријаву прикључења пријератног објекта. Осим Министарства, стране потписнице Споразума су и ресорна ентитетска министарства и електропривреде, а као свјedoци су потписани ОХР, ОЕБС и УНХЦР - укупно девет потписника.

До почетка 2015. године Споразум се примјењивао на цијелој територији БиХ, када је Министарство информисано од повратника и локалне заједнице да ЈП Електропривреда БиХ оспорава примјену Споразума и од повратника тражи накнаду за прикључење њихове стамбене јединице на електродистрибуциону мрежу. Како ЈП Електропривреда БиХ покрива

само један дио територије БиХ, то значи да би накнаду за прикључење плаћали само повратници који су на територији под јурисдикцијом ЈП Електропривреда БиХ. Министарство је одмах реаговало према ЈП Електропривреди БиХ, али је кореспонденција трајала дужи период те је напослетку постигнут сљедећи договор:

ЈП Електропривреда БиХ је прихватила наставак примјене Споразума (након осам мјесеци застоја, акт број: 01-28069/15 од 17. 09. 2015. године, а на основу достављеног тумачења од Регулаторне комисије за енергију у ФБиХ, ФЕРК-а, акт број: 01-01-454-06/15 од 15. 09. 2015. године), те су тиме поново обезбјеђени основни принципи осигурања једнообразне и усклађене реализације Анекса VII ДМС-а на цијелој територији БиХ.

Електрификација/прикључење стамбених јединица повратника је егзистенцијална потреба и неупитно право сваког повратника, а вјерујемо и интерес свих структура друштва, нарочито институција с јавним овлашћењима као што је ЈП Електропривреда БиХ.

4. Реконструкција инфраструктуре у мјестима од интереса за повратак избјеглица, расељених лица и повратника

Највећи удео средстава за потребе одрживости усмјерен је за обнову комуналне инфраструктуре као што су путеви, мостови, водовод, канализација и сл., укључујући и значајна средства за помињања питања електрификавања повратничких насеља. Преостала средства за одрживост односе се на обнову социјалне инфраструктуре (вјерски објекти, образовне установе, амбуланте, спортска игралишта, објекти за задовољавање културних потреба, итд.), те за запошљавање с циљем одрживости.

Основни проблем који је идентификован у вези са комуналном и социјалном инфраструктуром јесте несразмјер између улагања и потреба. Немали број повратника већ годинама по повратку нема приступ електричној енергији, питкој води, нема ријешено питање отпадних вода, путних комуникација итд., као и многим другим компонентама комуналне и социјалне инфраструктуре. Осим проблема недостатака финансијских средстава потребних за обнову у цјелини, неријетке су опструкције повратка у појединим локалним заједницама дискриминаторским односом према повратницима и др.

Један број локалних заједница не уважава стварне приоритете, тако да се инфраструктурни пројекти изводе чак и тамо гдје нема израженог интереса за повратак, што за последицу има да због неадекватног одабира пројеката стварни повратници остају ускраћени, чиме је одрживост њиховог повратка додатно отежана, а у неким случајевима и доведена у питање. Било је негативних примјера да реализацију инфраструктурних пројеката није пратио мониторинг резултата, што је погодноло злоупотребама, а повратницима стварало неповјерење у институције. Због распарчаних интервенција на терену, у којима реконструкцију стамбених јединица није пратила реконструкција комуналне и социјалне инфраструктуре, дешавало се да су трошкови одрживог повратка по повратничкој породици били знатно увећавани.

Стратешким препорукама затражено је приоритетно обезбјеђење средстава за санацију комуналне и социјалне инфраструктуре за потребе лица која су се већ вратиле у своје обновљене стамбене јединице. Требало је успоставити базу података о стању инфраструктуре на територији БиХ за потребе потенцијалних корисника помоћи – повратника, донијети критеријуме за одабир приоритетних локалитета повратка (посебно притом имати у виду сиромашније општине) у којима је потребно урадити санацију инфраструктурних објеката, на основу којих би се на транспарентан начин, путем јавних конкурса, вршио одабир и реализовали пројекти. Затражено је да Министарство у складу са својом координирајућом улогом обједињује све захтјеве и информације значајне за обнову путне, водоводне и канализационе мреже, као и потребе за обновом објеката социјалне инфраструктуре и др.

Министарство је у извјештајном периоду перманентно водило активности у утврђивању потреба у обнови комуналне и социјалне инфраструктуре за потребе повратника и расељених лица, као и на унапређењу процеса додјеле помоћи путем јавних конкурса овим категоријама корисника у БиХ.

У међувремену је за обнову комуналне и социјалне инфраструктуре Комисија за избјеглице и расељена лица БиХ у периоду 2009-2015. године из средстава Фонда за повратак БиХ укупно одобрила 27 милиона КМ и то:

- у 2009. години одобрена су средства у износу од 8.383.000 КМ;
- у 2010. години одобрена су средства у износу од 13.695.000 КМ;
- у 2013. години одобрена су средства у износу од 2.300.000 КМ (средства за 2012. и 2013. годину);
- у 2014. години одобрена су средства у износу од 2.600.000 КМ (2.000.000 КМ из удружених средстава у 2014. години и 600.000 КМ преусмјерена средства из 2012. и 2013. године).

Из буџета Федералног министарства расељених лица и избјеглица за помоћ кроз пројекте одрживости расељених лица и повратника у периоду 2009-2015. уложено је око 110 милиона КМ, док је из буџета Министарства за избјеглице и расељена лица Републике Српске за помоћ кроз пројекте одрживости расељених лица и повратника у периоду 2009-2015. уложено око 31 милон КМ.

5. Здравствена заштита расељених лица и повратника

Идентификовани проблеми из области здравствене заштите обухваћени Ревидираном стратегијом за спровођење Анекса VII ДМС-а били су: висока стопа здравствено неосигураних лица укључујући повратнике и расељена лица, неуједначени прописи из области здравствене заштите, страх од губитка стечених права у мјестима расељења, тешкоће у примјени Споразума о начину и поступку коришћења здравствене заштите осигураних лица на територији БиХ, ван подручја ентитета односно Брчко Дистрикта БиХ којем осигурана лица припадају, трајање статуса повратника, обавезно здравствено осигурање за дјецу без обзира на статус родитеља, остваривање здравствене заштите неосигураних лица изнад 65 година живота, рокови за пријављивање на завод за запошљавање путем којег се остварује здравствена заштита, недовољна информисаност повратничке и расељеничке и др.

Препоруке и приједлози мјера за унапређење стања из области здравствене заштите били су: покретање иницијативе у оквиру Министарства цивилних послова БиХ за приступање измјенама и допунама Споразума о начину и поступку коришћења здравствене заштите осигураних лица на територији БиХ, ван подручја ентитета односно Брчко Дистрикта БиХ којем осигурана лица припадају, а у вези са приступом здравственој заштити расељених лица и повратника, покретање иницијативе за измјене и допуне Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ и повратницима, уједначавање трајања повратничког статуса у цјелокупној законској регулативи, обезбјеђивање рјешења којима ће дјеца имати статус осигураних лица без обзира на статус њихових родитеља, обезбјеђивање дјечи здравствене заштите током основног, средњег и редовног студирања, покретање активности да лица старија од 65 година живота имају здравствено осигурање, уклонити рокове за пријаву на заводима за запошљавање што је основа за здравствено осигурање незапослених лица, омогућити расељеним лицима/повратницима да се несметано укључе у систем здравственог осигурања након престанка статуса.

У области здравствене заштите расељених лица и повратника, а у складу са идентификованим проблемима и препорукама из Ревидиране стратегије, учињен је врло мали напредак. До данас није покренута иницијатива на нивоу БиХ за измјене и допуне Споразума о начину поступка коришћења здравствене заштите осигураних лица на територији БиХ, ван подручја ентитета односно Брчко Дистрикта БиХ, којим би се боље регулисала област здравствене заштите и здравственог осигурања посебно угрожених група становништва као што су избјеглице и расељена лица. У Федерацији БиХ донесен је Закон о измјенама и допунама Закона о здравственом осигурању у смислу рјешавања статуса дјете и особа старијих од 65 година.

Федерација БиХ омогућила је вид здравствене заштите повратника примјеном Одлуке о остваривању права из болничке здравствене заштите повратника из ФБиХ у РС. У здравственим установама у ФБиХ, ова одлука је ревидирана и унапријеђена на основу претходних искустава.

Парцијална рјешења примијењена у једном ентитету привременог су карактера и њиховом рјешавању се мора приступити системски за цјелокупну територију БиХ.

Према мишљењу Завода здравственог осигурања и реосигурања ФБиХ, предуслов за унапређење здравствене заштите приликом реинтегрисања повратника јесте усаглашавање и усклађивање прописа односно доношење системских законских рјешења за ову популацију на начин да добију статус осигураног лица и након што изгубе статус расељеног лица, односно врате се у предратно мјесто пребивалишта.

Право на здравствено осигурање требало би бити једнако за све грађане БиХ. Споразумом о начину и поступку коришћења здравствене заштите осигураних лица на територији БиХ требало би утврдити минималне стандарде и листу основних здравствених услуга које се могу преносити између различитих система здравственог осигурања, те у оквиру здравствене заштите дефинисати преносива права унутар 12 фондова здравствене заштите у БиХ. У складу са координирајућом улогом, ове активности требало би да покрене и води Министарство цивилних послова БиХ.

Област здравствене заштите у РС-у регулисана је Законом о здравственој заштити, те се у складу са законским актима здравствена заштита остварује под једнаким условима, а у које су између осталих сврстана дјеца до навршених 15 година и студенти до краја школовања, а најкасније до 26. године као и лица старија од 65 година. У области здравствене заштите значајна је и улога Савјета за здравље који оснива Влада Републике Српске, као савјетодавно тијело, а чија се надлежност односи на анализу стања у области здравствене заштите, те предлагање и подстицање доношења мјера за унапређење здравствене заштите, планирања, програмирања, развоја, едукације и других питања из здравствене заштите од интереса за Републику Српску.

Што се тиче здравствене заштите у Брчко Дистрикту БиХ, она је доступна свима без обзира на статус, те Одјелење за здравство и остале услуге Владе Брчко Дистрикта БиХ подржава иницијативу да се законски омогући пружање здравствених услуга свим грађанима БиХ унутар оба ентитета и Брчко Дистрикта БиХ.

Према истраживању и мишљењу организације Ваша права БиХ, услед економске не/развијености, компликованих и подијељених надлежности, те прописа у систему здравствене заштите у Босни и Херцеговини, није на довољан и ефикасан начин обезбијеђен приступ здравственом осигурању, те сходно томе и здравственој заштити за расељена лица и повратнике. Повратници (посебно у рубним дијеловима ентитета или мјестима удаљеним од центара општина гдје се налазе домови здравља/здравствене установе), питање здравственог осигурања рјешавају тако што задржавају осигурање према законском основу и у мјесту у којем су били расељени.

6. Социјална и пензијско-инвалидска заштита расељених лица и повратника

Идентификовани проблеми из области социјалне заштите и пензијско-инвалидске заштите током израде Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а били су: неуједначеност међуентитетских прописа у БиХ, онемогућавање остваривања права на социјалну заштиту по истом основу и у истим износима за све грађане БиХ са рефлексijом на расељена лица и повратнике, непостојање законског оквира којим би се утврдио минимум социјалне заштите за сваког грађанина БиХ, неуједначен однос према повратницима у смислу остваривања права из социјалне заштите, недостатак финансијских средстава за социјална давања, спорост у рјешавању захтјева за права из социјалне заштите у мјестима повратка, дужина трајања пребивалишта у мјестима повратка која је услов за социјална примања, растуће сиромаштво у популацији расељених лица и повратника и све већа социјална искљученост, потреба за измјенама и допунама Споразума о међусобним правима и обавезама у реализовању пензијског и инвалидског осигурања на јединственом правном и економском подручју БиХ, а како би се избјегла дискриминација у висини исплате пензије.

Препоруке и приједлози мјера за унапређење стања у области социјалне и пензијско-инвалидске заштите обухваћени Ревидираном стратегијом били су: покретање иницијативе за законско утврђивање минимума социјалне заштите и социјалне помоћи за социјално угрожене групе у стању социјалне потребе, покретање иницијативе за усклађивање закона на нивоу ентитета и Брчко Дистрикта БиХ из области социјалне заштите, измјене и допуне Споразума о међусобним правима и обавезама у реализовању пензијског и инвалидског осигурања на јединственом правном и економском подручју БиХ, успостављање механизма евиденције повратника, омогућавање задржавања претходно остварених права до усклађивања прописа из социјалне заштите, поједностављење процедуре додјеле једнократне новчане помоћи и повећање издвајања за пројекте одрживог повратка на свим нивоима који би циљано садржавали ставку за социјалне потребе повратника.

У овој области и даље постоје следећи проблеми: нису утврђени финансијски минимуми и максимуми у остваривању права прописаних ентитетским законима у области социјалне заштите, има кашњења у исплати социјалних давања, присутно је и даље непоштовање права

из социјалне заштите која су прописана ентитетским законима и различит третман грађана у ентитетима, покренуте су иницијативе о једнаким стандардима за пренос права између ентитета и кантона.

Посредством Мисије ОЕБС-а прати се рад установа социјалне заштите на нивоима локалне заједнице, посебно расељених лица и повратника, те је према подацима ОЕБС-а у 2014. години присутан негативан тренд у погледу приступа правима социјалне заштите најугроженијих категорија због финансијских проблема и посебно посљедица поплава које су узроковале још горе услове за најугроженије категорије и потенцијално повећање броја корисника социјалне помоћи.

Помак у области пензијско-инвалидске заштите у односу на расељена лица и повратнике је што је током 2012. године донесен Закон о пензијском и инвалидском осигурању ФБиХ којим је регулисано право расељених лица да остваре пензију по повратку у ФБиХ. До јуна 2013. године 3.500 пензионера повратника из РС-а на територији ФБиХ су могли на основу нових прописа остварити пензију пријављивањем у пензијски фонд ФБиХ.

Према мишљењу Министарства рада и борачко-инвалидске заштите Републике Српске, Споразум о међусобним правима и обавезама у реализовању пензијског и инвалидског осигурања је потребно измијенити, те они предлажу закључивање новог споразума у којем би биле отклоњене све уочене слабости важећег, а у складу, како је у мишљењу тог министарства наведено, са пресудама Европског суда за људска права и Одлуком Дома за људска права.

Не улазећи у меритум овог проблема, очигледно је да не постоји јединствен став о потреби примјене овог споразума, те је потребно да се надлежне институције договоре и координирају рјешавање овог питања.

Ипак, због неусклађености стандарда за остваривање права међу ентитетима, отежава се могућност преноса права лица којима је помоћ потребна између различитих система социјалне заштите, чиме се отежава приступ правима или нова пријава за статус.

Према мишљењу невладине организације Вапа права БиХ, још један од проблема остваривања права цивилних жртава рата је непостојање званичних евиденција о лицима која су преживјела ратне траума, што је препрека остваривању права из ове области (жене жртве рата и бивши логораши).

У области одрживости повратка, а с обзиром да су сва наведена права у искључивој надлежности ентитета, а у ФБиХ и кантона/општина, с циљем реинтеграције повратника у мјестима пребивалишта, Федерално министарство расељених лица и избјеглица је у 2014. години израдило Закон о правима повратника у пријератно мјесто пребивалишта у ентитету Република Српска и Брчко Дистрикта БиХ. Циљ овог закона је регулисање остваривања и коришћења права стечених на основу федералних закона и других прописа из области социјалне заштите и заштите породице са дјецом, борачко-инвалидске заштите, здравствене заштите и права из области пореза на доходак. Међутим, закон је у поступку оцјене уставности, на захтјев Владе РС-а, пред Уставним судом БиХ проглашен неуставним и стављен је ван снаге.

7. Остваривање права на образовање расељених лица и повратника

Идентификовани проблеми из области образовања обухваћени Ревидираном стратегијом за спровођење Анекса VII ДМС-а били су: непостојање воље у локалним заједницама да се додатно штите и поштују и остварују људска права повратника, недовршен процес усклађивања државних и ентитетских односно кантоналних закона и подзаконских аката из области образовања, проблем критеријума о називима школа, школским симболима и школским манифестацијама, политизација образовања која је и даље присутна, наставни планови и програми подијељени и дефинисани на националним основама, уџбеници из националне групе предмета подстичу сегрегацију, истичу културу једног народа, истичу угроженост сопственог народа, недовољно подстичу на развој критичког мишљења и инклузије у образовању, различита пракса у изучавању националне групе предмета, присуство дискриминације и сегрегације ученика у пракси, није елиминисана пракса

превоза ученика у једнонационалне школе ван њиховог уписног подручја, сложене и неуједначене процедуре признавања страних школских исправа, економске тешкоће и недостатак механизма за пружање подршке утичу на доступност и приступачност образовања за дјецу повратнике и расељена лица.

Препоруке и приједлози мјера за унапређење стања из области образовања били су: тражити досљедну примјену Привременог споразума о задовољавању посебних потреба и права повратника, како би се заштитила дјеца повратника и како област образовања не би била кочница повратка расељених и избјеглих лица и њихове дјеце, Одбор за координацију Привременог споразума треба да настави да ради док се не успостави хармонизован и редован механизам контроле у образовном систему, инсистирати на примјени Оквирног закона о основном и средњем образовању, преиспитати и утврдити нове критеријуме о називима школа, школских симбола и школских манифестација, креирати и израдити оквирне циљеве и заједничке стандарде за наставне планове и програме, у школама промовисати и развијати толеранцију, прихватање и разумијевање „другачијег и различитог“, успоставити начин за лакши приступ образовању за социјално угрожена лица и лица у економски неповољном положају због расељености и тешке повратничке реалности.

И у овој области у складу са препорукама нису остварени очекивани резултати, поред чињенице да су законским и стратешким документима којима се регулише област образовања створени предуслови и обавезе за развој толерантног, мултиетничког окружења у школама у Босни и Херцеговини. Закони на свим нивоима власти и свим нивоима образовања сваком дјетету гарантују једнако право приступа, једнаке могућности учешћа у одговарајућем васпитању и образовању и уживање истовјетног третмана, без дискриминације по било којем основу, а ниједан закон не садржи дискриминирајуће одредбе.

Годишњим и дугорочним развојним планирањем образовне институције на свим нивоима доносе и реализују програме с циљем унапређења толеранције у јавном образовању. Међутим, још увијек нису у потпуности успостављени механизми који гарантују потпуну примјену законских одредаба, те мултиетничко окружење за учење у школама није у потпуности заживјело, што доводи до појава дискриминације, сегрегације, асимилације и политизације у образовању. Феномен "двје школе под једним кровом" још увијек је присутан у 34 школе у Херцеговачко-неретванском и Средњобосанском кантону, а у цијелој земљи још увијек постоје једнонационалне школе (у смислу да дијете, припадник конститутивног народа, које је, условно речено, „мањина“ у некој школи, независно од тога у којем се дијелу БиХ она налази, често нема једнака права као припадници већинског конститутивног народа у датој средини).

Наведени проблеми се, иако споро, рјешавају и не спречавају дјецу да похађају наставу, буду у школи, и не доводе до губитка школских година, изузев у неким дијеловима РС-а у којима се проблеми у образовању дјеце повратника додатно усложњавају кршењем права на језик и права на образовање дјеце, како укидањем националне групе предмета тако и негирањем босанског језика и његовим преименовањем у тзв. бошњачки језик.

Феномен "двје школе под једним кровом" био је присутан на подручју Зеничко-добојског кантона. Међутим, током периода 2004-2006, након доношења реформских образовних закона, извршено је административно-правно обједињавање таквих школа у Новом Шехеру у општини Маглај и школама у Жепчу и Варешу, на начин да су обједињени називи школа, обављена јединствена правна регистрација, обједињени школски одбори и менаџмент, наставничко вијеће, вијеће родитеља, наставни календари, ваннаставне активности и школска такмичења.

Влада Федерације БиХ 2012. године донијела је Препоруке за елиминисање сегрегирајућих и подијељених структура у васпитно-образовним установама у Федерацији БиХ, којима се, између осталог, препоручује надлежним кантоналним образовним властима у ФБиХ, гдје је присутна појава феномена „двје школе под једним кровом“, да прихвате поменуте препоруке, те да им оне послуже као оквир и стручни основ за израду и развијање конкретних акционих и оперативних планова за елиминисање таквих структура у школама, а у складу са специфичностима и до сада оствареним степеном интеграције у појединим школама. Документом је предвиђено елиминисање сегрегирајућих и подијељених структура у школама у три корака: административно и правно уједињење подијељених васпитно-образовних установа, успостављање јединственог приступа образовању и уједначених услова за све ученике и потпуна интеграција подијељених школа – успостављање мултиетничких одјелења.

Привременим споразумом о задовољавању посебних потреба и права дјеце повратника, те потписивањем плана за његово спровођење, ентитетски министри, као и министри 10 кантона у ФБиХ прихватили су обавезе назначене у плану који нуди једнака рјешења за све и гарантујући права свих конститутивних народа у БиХ. Међутим, Привремени споразум се не примјењује досљедно на читавој територији БиХ.

Према подацима Федералног министарства расељених лица и избјеглица, школска дјеца у регији Сребреница и Котор Варош похађају инструктивну наставу у дислоцираним школама због немогућности изучавања националне групе предмета, а финансирање ове наставе дијелом снесе Влада ФБиХ и Федерално министарство расељених лица и избјеглица и овај проблем у текућој школској години се проширио на шири простор РС-а.

Агенција за предшколско, основно и средње образовање у складу са законским надлежностима интензивно ради на развоју заједничке језгре наставних планова и програма дефинисане на исходима учења на основу које је планирана ревизија и унапређење постојећих наставних планова и програма у БиХ.

Фокусом на исходе учења у новим наставним плановима и програмима нагласак се помјера на квалитет образовања и развој знања, вјештина и компетенција код ученика, што доприноси њиховој бољој интеграцији у школску средину.

Конференција министара образовања у БиХ као савјетодавно и координационо тијело у области образовања, основано са мандатом да пружа савјете, разматра и координира образовну политику, уз обавезу да се сви закључци и препоруке доносе консензусом, у оквиру свог дјеловања такође доприноси развоју толеранције, узајамног поштовања, разумијевања, повјерења и поштовања различитости у школама у БиХ. Конференција министара образовања у БиХ, коју чини 14 руководилаца органа управе који у складу са постојећим уставним и законским рјешењима имају у надлежности област образовања, дужи низ година свог дјеловања указује на могуће облике дискриминације, сегрегације, асимилације и политизације у образовању у БиХ, осуђује их, те **апелује на образовне власти у Босни и Херцеговини да, у средини у којој дјелују, доприносе стварању окружења које поштује људска права, основне слободе и индивидуалност сваког ученика, његов културни и национални идентитет, језик и вјероисповијест, без дискриминације по било којем основу, како је то прописано Уставом БиХ, домаћим законима, Ревидираном стратегијом Босне и Херцеговине за спровођење Анекса VII ДМС-а и осталим међународним документима из области људских права које је потписала БиХ.** Конференција посебан значај придаје пуној примјени Оквирног закона о основном и средњем образовању у БиХ, као и закона и других одговарајућих прописа на ентитетском, кантоналном и нивоу Брчко Дистрикта БиХ, посебно у дијелу који се односи на поштовање људских права и основних слобода.

Имајући у виду да је реализовање препорука из Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а у надлежности ентитета Република Српска, 10 кантона у Федерацији БиХ и Брчко Дистрикта БиХ, у складу са координирајућом улогом Министарства цивилних послова БиХ, од надлежних образовних власти затражен је кратак осврт на извод из Ревидиране стратегије БиХ који се односи на идентификоване проблеме и препоруке за унапређење стања у области образовања са ажурираним стањем и прегледом реализације датих препорука, као и преглед финансијских потреба за њихову реализацију.

Већина проблема које је детектовало и за чије рјешавање се залаже Федерално министарство образовања и науке налази се у Ревидираној стратегији БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а са Оквирним програмом повратка избјеглица и расељених лица у БиХ за период 2009-2014. Процес повратка, односно спровођење Анекса VII ДМС-а условљен је остваривањем права на образовање повратничке популације.

Препоруке за унапређење стања у области образовања су јасно конципиране, и од њихове реализације ће зависити успјешност ове Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII

ДМС-а, а на врху листе препорука и мјера треба да се налази потреба за досљеднијом примјеном Оквирног закона о основном и средњем образовању у БиХ.

Имајући у виду препоруке за унапређење стања у области образовања, Зеничко-добојски кантон је донио Наставни план и оквирни програм за основну школу на језицима конститутивних народа БиХ (босанском, хрватском и српском језику).

Министарство образовања Зеничко-добојског кантона и даље ће стварати потребне услове за задовољавање образовних потреба свих ученика у складу са чланом 3. Закона о основној школи Зеничко-добојског кантона када је у питању употреба језика конститутивних народа БиХ а у складу са Уставом БиХ и на основу исказаног интереса ученика и родитеља. У већини школа Зеничко-добојског кантона изводи се интегрисано образовање, а омогућено је ученицима изучавање изборних предмета: Исламска вјеронаука/ Католички вјеронаук/ Православна вјеронаука/ Култура и заједница (један од наведена четири за шта се ученици/ родитељи определијеле). Изучавање православне вјеронауке омогућено је свим ученицима који су исказали интерес, настава се реализује у општинама Какањ, Маглај, Тешањ, Завидовићи и Зеница.

На подручју Зеничко-добојског кантона у примјени је и Правилник о школским називима и школским симболима, који је успјешно одговорио очекивањима, посебно у дијелу повратничке популације, у смислу да су заступљени општеприхватљиви називи школа, њихова обиљежја, као и школски ентеријери, за све ученике, без обзира на њихову националну или вјерску припадност. Прописима Зеничко-добојског кантона гарантовано је право свих на образовање, не спречавајући или ограничавајући никога у остварењу тог права. Образовање се заснива на инклузивним принципима и праву свих да се школују. У том смислу сачињени су планови и програми подршке реализацији инклузивног и интегрисаног образовног система у Зеничко-добојском кантону, обезбјеђују се бесплатни уџбеници за све ученике у стању социјалне потребе, организују се обуке с циљем сензибилизовања школа за прихватање различитости и оснаживања наставника за рад са особама са тешкоћама у учењу и учешћу, у шта се убрајају и дјеца повратничке популације, стварања услова за превазилажење дискриминације и негирања права мањина и маргинализованих група, укључујући и права конститутивних народа који су релативна мањина на одређеном подручју, и сл.

Према мишљењу Министарства просвјете и културе РС-а, у овом ентитету у потпуности је ријешен проблем обухвата дјеце повратника основним образовањем, тако што су у удаљеним и изолованим мјестима отворене подручне школе за разредну наставу. Наставни планови и програми нису подијељени и дефинисани на националним основама, поштују се достигнућа струке и остали методички, дидактички критеријуми, колико је то могуће.

У 21 школи у РС-у изучава се национална група предмета (матерњи језик, историја, географија, познавање природе и друштва) у складу са националним саставом ученика, тј. уколико у разреду има најмање 18 ученика друге националности, као и у неким подручним школама које похађају само дјеца повратници. Вјеронаука као дио националне групе предмета изучава се у готово свим школама у РС-у.

Према тврдњи Министарства просвјете и културе, у РС-у у школској 2003/04 години у потпуности су уклоњени увредљиви и непримјерени садржаји из програма и уџбеника за основне и средње школе, док су критеријуми о називима школа, школским симболима и школским манифестацијама у РС-у испоштовани готово у потпуности.

Министарство просвјете и културе РС-а обезбјеђује бесплатне уџбенике за све ученике првог и другог разреда основне школе, док за дјецу основношколског узраста ромске националности бесплатне уџбенике обезбјеђују локалне заједнице.

Такође, свим ученицима основне школе у РС-у којима је школа удаљена од мјеста становања четири или више километара, Министарство просвјете и културе обезбјеђује бесплатан превоз, с тим да нема праксе превоза ученика у једнонационалне школе изван њиховог уписног подручја, тврде из Министарства просвјете и културе РС-а.

8. Право на рад и запошљавање расељених лица и повратника

Идентификовани проблеми из области рада и запошљавања обухваћени Ревидирном стратегијом за спровођење Анекса VII ДМС-а били су: сложено економско стање, спори опоравак

привреде, недовршен процес транзиције, присуство дискриминације, ускраћеност приступу тржишту рада за повратничку популацију, недостатак програма квалификације, преквалификације, доквалификације радно способне снаге из повратничке популације и др.

Препоруке и приједлози мјера за унапређење стања из области рада и запошљавања били су: поштовање Одлуке Уставног суда о конститутивности народа БиХ запошљавањем повратника у органима власти, институцијама, управама и јавним предузећима у којима је држава већински власник с циљем постизања принципа у складу са пописом домаћинстава из 1991. године и улагање већих напора, укључујући доношење и спровођење неопходних прописа, како би се испоптавала и обезбиједила примјена уставних и законских одредаба о приступу праву на запошљавање без дискриминације, увођење мјера запошљавања, омогућавање подстицаја привредницима који запошљавају повратнике и расељена лица, омогућавање преквалификације, доквалификације, самозапошљавања, обезбјеђивање у надлежним заводима средстава за суфинансирање плата или доприноса у одређеном периоду за расељена лица и повратнике, обезбјеђивање донаторских средстава за финансирање пројеката микрокредитирања, бесповратне помоћи за започињање радних дјелатности као и процјене стручног оспособљавања и преквалификације, предлагање мјера за побољшање стања у домену остваривања права на рад и запошљавање повратника и расељених лица. Што се тиче области рада и запошљавања у односу на утврђене проблеме и препоруке садржане у Ревидираној стратегији за спровођење Анекса VII ДМС-а, **евидентно је следеће:**

Одлука Уставног суда о конститутивности народа БиХ запошљавањем повратника у органима власти, институцијама, управама и јавним предузећима у којима је држава већински власник с циљем постизања принципа у складу са пописом домаћинстава из 1991. године се не поштује. Законским прописима којима су регулисани начини запошљавања државних службеника на државном и ентитетском нивоу наводи се да је један од циљева запошљавања етничка заступљеност на основу последњег пописа становништва из 1991. године. **Према доступним подацима ОЕБС-а из 2011. године, ти циљеви су испуњени у институцијама БиХ, док подаци за институције на ентитетском нивоу показују да основа из 1991. године није испуњена.**

У БиХ је и даље присутна висока стопа незапослености и не постоји механизам на нивоу БиХ који би одговорио задовољењу потреба радно способног становништва у БиХ, а тиме и повратника и расељених лица. Према подацима којима располаже невладин сектор, **евидентан је велики број радних миграција, и то нарочито из повратничке популације у земље ЕУ ради остваривања права на рад и егзистенцију.**

У току реализације пројеката у периоду 2009-2014. Министраство је, у оквиру својих ограничених буџетских средстава, дио тих средстава усмјерио за потребе самозапошљавања повратника у смислу додјеле пољопривредне механизације, изградње пратећих објеката и сл. као и додјеле финансијских средстава за помоћ удружењима повратника и расељених лица која су реализовала програме запошљавања ове популације.

Програми запошљавања повратника реализовани су и путем ентитетских завода за запошљавање, и то на начин подстицаја запошљавања повратника са евиденције незапослених ради јачања њихове конкурентности на тржишту рада и спречавања дуготрајне незапослености који се реализују на ад хок основи.

Од 2010. године, више од 7.000 расељених лица и повратника подржано је из грантова осамостаљивања. Око 4.958 лица добило је сетове за производњу у пољопривреди, и још 1.423 лица подржано је из грантова за предузетништво/пословних грантова. Осим тога, 630 расељених лица и повратника имало је користи од услуга за развој пословања, док је формирано или подржано још шест других удружења малих предузећа. Од 2013. и 2014. године реализација ове активности је омогућена у оквиру пројеката ИПА Анекс VII и УНТФХС.

Осим тога, у оквиру пројекта ИПА Анекс VII, концепт ланаца вриједности је у 2014. години уведен у програм УНХЦР-а, са перспективом обезбјеђивања одрживе економске интеграције повратника и расељених лица и развоја локалних заједница у којима живе. Неких 480 породица имаће користи од могућности за стварање прихода путем средстава за живот и подршке самозапошљавању, најмање 100 породица директно ће имати користи од развоја или јачања шест идентификованих ланаца вриједности у одабраним пољопривредним подсекторима (пољопривреда, производња хране, текстил, метал, туризам и дрво). То ће имати помножене позитивне ефекте на економију шире циљаних заједница.

Међутим, најважнији фактор у погледу одрживости реинтеграције је ниво свијести и подршка локалних власти према расељеним лицима и мањинским повратничким заједницама у њиховим подручјима одговорности. Континуирани напор стога се улаже у оквиру пројекта ИПА Анекс VII, РСРП-а и пројекта ЦЕБ II како би се обезбиједило да се општине баве рјешавањима, од фаза процјене, одређивања приоритета и избора корисника до пружања помоћи, праћења и евалуације.

На основу извјештаја удружења Ваша права БиХ, евидентирано је да повратницима није омогућен повратак на њихова пријератна радна мјеста чак и у ситуацијама када је ова могућност постојала.

9. Безбједност расељених лица и повратника и деминирање подручја повратка

Идентификовани проблеми из области безбједности повратника и деминирања повратничких насеља у Ревидираној стратегији за спровођење Анекса VII ДМС-а били су: недостатак адекватне координације и општег интегративног приступа надлежних за унапређење стања безбједности у БиХ, нема званичне осуде појединачних или групних напада припадника других народа на личну и имовинску сигурност повратника, а пријављени инциденти се не истражују и кривично не гоне на задовољавајући начин, нема детаљних информација о броју и карактеру инцидената у вези са нападима на наповратнике и њихову имовину нити се о томе воде евиденције, оцјене о стању безбједности су често сепаратне и субјективне, тако да објективно не могу дати глобалну слику стања на терену у овој области, етничка заступљеност запослених у полицијским структурама на територији цијеле БиХ није задовољавајућа, спорост у процесуирању лица за која се сумња да су починила ратне злочине, непостојање превентивног упозоравања на мине, не постоји потпуна укљученост жртава од мина у заједницу, не постоји законска одредба којом се уређује одговорност и институционална повезаност структура за спровођење противминског дјеловања.

Препоруке и приједлози мјера за унапређење стања у области безбједности повратника и деминирања повратничких насеља биле су: обезбиједити да се о нападима на повратнике и њихову имовину, последицама које су наступиле и мјерама које су предузете према извршиоцима извјештава Министарство безбједности БиХ и Министарство, о питањима безбједности повратника требало би се бавити на координиран начин, како би и други субјекти дали свој допринос с циљем спровођења професионалних истражних поступака и дали свој допринос, покретање иницијативе за националну избалансираност запослених у полицијским структурама у складу са одлуком Уставног суда БиХ, интензивирање активности припадника полиције на цијелом подручју БиХ, истрајавање на досљедном спровођењу истражних радњи и процесуирању осумњичених за почињене прекршаје и кривична дјела која су усмјерена према повратницима, обезбјеђење подршке и услова за ефикасније противминско дјеловање, унапређивање комуникације са јавношћу о теми противминског дјеловања, подршка у доношењу новог Закона о противминском дјеловању и Стратегији противминског дјеловања, те приликом израде планова деминирања потребно је обезбиједити да приоритети буду подручја на која се враћају избјеглице и расељена лица, те обратити и пажњу на деминирање инфраструктурних објекта у цјелини, увођење поједностављене процедуре за подношење захтјева за деминирањем, хапшењем и процесуирањем свих осумњичених за ратне злочине и подршка изради Стратегије за рјешавање питања ратних злочина.

По питању опште безбједности повратника, и данас након 20 година од потписивања ДМС-а и препорука садржаних у Ревидираној стратегији за спровођење Анекса VII ДМС-а присутни су напади на повратнике и њихову имовину.

Према подацима мисије ОЕБС-а у БиХ, а који су прикупљени путем програма праћења рада надлежних органа у периоду од маја 2013. до јула 2015. године **најчешће жртве кривичних дијела почињених из мржње у БиХ су припадници три највеће етничке групе у БиХ у подручјима гдје они представљају мањину или њихова имовина и објекти који су повезани са овим групама.** У 2013. години евидентиран је 101 потенцијални инцидент мотивисан предрасудом, у 92% случаја предрасуда као мотив се појављује у облику вјерске односно етничке припадности оштећеног. У 2014. години евидентирана су 163 потенцијална инцидента мотивисана предрасудом и у 92% случаја предрасуда као мотив се такође појављује у облику вјерске односно етничке припадности оштећеног. **У текућој години већ је 195 потенцијалних инцидената мотивисаних предрасудом, а у 87% инцидената као мотив се појављује вјерска односно етничка припадност оштећеног.** Такође, у

истраживањима ОЕБС-а евидентно је да етничка заступљеност у полицијским органима није задовољавајућа.

Према извјештају невладиног сектора, што се тиче безбједности повратника у извјештајном периоду, током 2014. и 2015. године евидентирано је највише напада на повратнике!

У вези са питањима безбједности, деминирање повратничких подручја и даље је остало недовршено. Према последњим подацима Центра за уклањање мина у БиХ, величина мински сумњиве површине у БиХ још увијек је 1.176,50 км² или 2,3% у односу на укупну површину земље, од чега у ФБиХ 891,79 км², у РС-у 264,63 км², те у БДБиХ 20,08 км². Од укупно процијењене мински сумњиве површине у БиХ према подацима МАК-а, око 2% отпада на подручја повратка. Деминирање ових подручја обухвата радове на стамбеним објектима као и на помоћним објектима и пољопривредном земљишту.

У току је реализација пројекта деминирања мински сумњиве површине у БиХ, како би се омогућио повратак становништва у деминирана подручја и стварање услова за одрживи социоекономски развој у деминираним подручјима, повећање безбједности грађана у односу на мине односно индиректно смањење минских несрећа/инцидената.

Савјет министара БиХ је 2008. године усвојио Стратегију противминског дјеловања Босне и Херцеговине (2009-2019), чијим је Оперативним планом отклањања и редукације ризика за период 2009-2019. предвиђено да од 2019. године БиХ буде земља без мина, без ризика од минских несрећа и са жртвама мина интегрисаним у друштво.

Нажалост, план се већ годинама реализује испод 50%, тако је за 2014. годину мински сумњива површина редукована за 42 км² или само 24% од плана – 177 км².

PMA	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Tehničko izviđanje	49.94%	43%	44%	34%	43%	23%
Čišćenje	20.93%	25.40%	34%	14%	20%	17%

(Преглед реализације плана чишћења и техничког извиђања у процентима у односу на план за период 2009-2014)

Детаљне резултате у овом погледу показате нова Општа процјена минске ситуације у БиХ, која ће у оквиру друге ревизије Стратегије противминског дјеловања БиХ 2009-2019. година бити урађена до краја 2015. године.

Разлоге због којих План за операције техничког извиђања и чишћења није реализован БХМАК прије свега налази у недостатку финансијске подршке од надлежних државних институција.

10. Право на накнаду штете расељеним лицима, избјеглицама и повратницима

Додатак Ревидираној стратегији за спровођење Анекса VII ДМС-а је и Концепт за рјешавање питања накнаде штете за имовину која се не може вратити избјеглицама и расељеним лицима у смислу припадајућих права из Анекса VII ДМС-а.

Разлог за доношење Концепта за рјешавање питања накнаде штете за имовину која се не може вратити избјеглицама и расељеним лицима као додатка Ревидираној стратегији за спровођење Анекса VII ДМС-а јесте чињеница да је ово важно питање које треба ријешити како би сви босанскохерцеговачки грађани у потпуности уживали несметан приступ свим правима којих су били лишени током рата у БиХ, а која су загарантована у Анексу VII ДМС-а.

Наиме, у Анексу VII ДМС-а, у Поглављу I које се зове „Заштита“, у члану 1. (Права избјеглица и расељених лица), наведено је сљедеће: “Све избјеглице и расељена лица имају право да се слободно врате у своје домове. Имају право на враћање имовине које су лишени у току непријатељстава од 1991. године и на накнаду имовине која се не може вратити”.

Унутар Анекса VII ДМС-а процедуре за накнаду штете избјеглицама и расељеним лицима разрађене су углавном кроз мандат и надлежности независне Комисије за расељена лица и избјеглице. Ова комисија је оформљена и функционисала је под називом Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (ЦРПЦ). Комисија (ЦРПЦ) завршила је свој рад 2002.

године, али са значајно смањеним надлежностима у односу на прописане задатке из Анекса VII ДМС-а.

Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (ЦРПЦ), према одредбама Анекса VII ДМС-а, била је надлежна за питања поврата имовине и накнаде штете за имовину која се не може вратити расељеним лицима и избјеглицама.

У вријеме трајања мандата Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица (ЦРПЦ) није разматрала питања права на накнаду имовине која се не може вратити, како је то предвиђено

ДМС-ом. Њен врло сужени мандат односио се само на доношење рјешења којима се потврђивало власништво, станарско право и уредан посјед на непокретној имовини расељених лица и избјеглица, тако да је остварење права на компензацију до данас остало отворено и неријешено питање.

У складу са чланом XII Анекса VII ДМС-а: „Сваком лицу које тражи поврат имовине за коју комисија утврди да је законски власник те имовине биће додијељен њен поврат. Сваком лицу које тражи компензацију у замјену за поврат, за коју комисија утврди да је законски власник те имовине биће додијељена правична компензација коју одреди комисија. У случају када је потражиоцу додијељена компензација у замјену за поврат имовине, комисија може додијелити новчану накнаду или компензацијску обвезницу за будућу куповину непокретне имовине.“

Питање накнаде за имовину избјеглица из БиХ и расељених лица у БиХ начелно је прописано чланом 13. Закона о избјеглицама из БиХ и расељеним лицима у БиХ („Службени гласник БиХ“, бр. 23/99, 21/03 и 33/03), а према којем избјеглице из БиХ и расељена лица у БиХ имају право на накнаду имовине која им је одузета током ратних непријатељстава, те у складу са ставом 2. поменутог члана, накнаду могу слободно израженом вољом тражити од надлежних органа ентитета.

Поменута радна подгрупа, радећи на анализи овог права наведеног у Анексу VII ДМС-а, имала је различите ставове који су у потпуној међусобној супротности, посебно представника ресорних ентитетских министарстава, због чега је Канцеларија високог представника (ОХР), у складу са својим овлашћењима из Анекса X Општег оквирног споразума за мир у БиХ, у вези са питањем накнаде штете дала сљедеће мишљење: „Имовина дефинисана Анексом VII Општег оквирног споразума за мир значи стамбене јединице, без обзира да ли се ради о објектима у приватној или друштвеној својини. То би био начин рјешавања искључиво стамбених питања избјеглица и расељених лица, које се из објективних разлога не могу вратити на пријератне адресе становања. План компензације не ставља ван снаге друге компензационе механизме који постоје на основу закона БиХ и међународно признатих инструмената за заштиту људских права. Ови други механизми постоје независно и одвојено од компензације о којој се разговара у оквиру постојеће Радне групе за Анекс VII, а сви договорени механизми не би требало да крше или ограничавају права подносиоца захтјева да остваре друге облике компензације.“

Након што је Савјет министара на 111. сједници, одржаној 13. 01. 2010. године, размотрио и утврдио Приједлог ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а, донесен је закључак Савјета министара БиХ који се односи на накнаду штете и који гласи: „Компензацију у смислу Анекса VII ДМС-а треба посматрати као адекватну компензацију или новчану накнаду у оном обиму који обезбјеђује право на дом расељеним лицима и избјеглицама као начин рјешавања искључиво стамбеног питања онима који се из објективних разлога не могу вратити на пријератне адресе пребивалишта, а који нису до сада ријешили своје стамбено питање на други начин.“

Након усвајања Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а током 2010. године до данас Министарству се обратило око 6700 подносилаца захтјева за накнаду штете.

Покренути су и судски поступци по овом питању, а односе се на повреде правила Закона о управном поступку у институцијама БиХ јер захтјеви странака нису достављени Комисији за имовинске захтјеве избјеглица и расељених лица (ЦРПЦ), која је престала да постоји у БиХ 2003. године, потписивањем Споразума о преносу надлежности на домаће институције Босне и Херцеговине. Та „домаћа ЦРПЦ комисија“ имала је прилично сужене надлежности за рјешавање само „спорних“ предмета поврата имовине и станарских права и ни на који начин ни та комисија није се бавила питањима накнаде штете. Крајем 2013. године и овој комисији престао је мандат.

У покушају да остваре своја права, расељена лица и избјеглице обраћају се и Комисији за избјеглице и расељена лица Босне и Херцеговине, која је формирана чланом 23. Закона о избјеглицама из БиХ и

расељеним лицима у БиХ и која није већ поменута „дејтонска“ комисија. Њене надлежности су потпуно друге. Комисија је надлежна за одобравање пројеката које прикупи Министарство, одобравање заједничких пројеката, издавање овлашћења за финансијску реализацију средстава Фонда за повратак, надзор над финансијском реализацијом, давање смјерница приликом израде подзаконских аката и др. Значи, њена надлежност се у потпуности разликује од надлежности Комисије за имовинске захтјеве избјеглица и расељених лица (ЦРПЦ) формиране у складу са Анексом VII ДМС-а, која више не постоји у БиХ.

У складу са Препорукама из Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а, а с обзиром на то да у БиХ није постојао законски оквир којим би било предвиђено уређење и обим права, поступак рјешавања, институције и процедуре које ће омогућити право на накнаду штете као начин рјешавања стамбеног питања, односно приступа праву на дом расељеним лицима и избјеглицама из БиХ, Министарство је још 2010. године покренуло активности на доношењу новог Закона о избјеглицама и расељеним лицима.

Приједлогом закона о избјеглицама из БиХ, расељеним лицима у БиХ и повратницима, који је на 47. сједници Представничког дома Парламентарне скупштине БиХ одбијен, био је предвиђен институт накнаде штете која би се односила искључиво на рјешавање стамбеног питања избјеглица из БиХ и расељених лица која се због објективних разлога не могу вратити на пријератне адресе пребивалишта, а која до сада нису ријешила своје стамбено питање. **Закон није усвојен.**

У складу са Програмском задаћом, Министарство има обавезу да до краја 2015. године изради нови Нацрт закона о избјеглицама из БиХ, расељеним лицима и повратницима, а којим би био обухваћено и ово право из Анекса VII ДМС-а.

До данас, у пракси, одређени облик углавном натуралне компензације/реституције као накнаде штете обезбијеђен је кроз реконструкцију пријератне имовине избјеглица и расељених лица, али генерално гледано, ово је једно од најкрупнијих неријешених питања из Анекса VII ДМС-а.

IV - Остали директни утицаји на спровођење Анекса VII ДМС-а

1. Прихват избјеглих лица из других земаља у БиХ

Треба подсетити да је БиХ током 1994/1995. године прихватила око 35.000 избјеглих лица из Републике Хрватске у БиХ, а током 1999. и 2000. године око 83.000 избјеглих лица из тадашње Србије и Црне Горе. Иако је већи дио ове популације транзитирао или касније напустио БиХ и даље је у БиХ остао значајан број. Неки од њих су у избјегличком центру или су приватно смјештени у БиХ. Прихват и збрињавање ових лица неколико година је “повлачило” многе људске, институционалне, административне, финансијске и друге ресурсе, што је значајно слабило капацитете за спровођење Ревидиране стратегије Анекса VII ДМС-а.

2. Међународноправна заштита

БиХ је, као потписница међународних конвенција, дужна обезбиједити тражену међународноправну заштиту странцима у БиХ. У том смислу, дужна је избјеглицама са признатим статусом у БиХ и лицима под супсидијарном заштитом у БиХ обезбиједити приступ правима на смјештај, исхрану, здравствену и социјалну заштиту, образовање, лична документа и др., што тражи велике ресурсе у сваком погледу (осигурање и функционисање Избјегличког центра, финансијска средства, администрацију и др.).

3. Повратак бх. држављана по споразумима о реадмисији

У току процеса евроатлантских интеграција, а посебно радећи на обезбјеђењу безвизног режима за бх. грађане, БиХ се обавезала да обезбиједи потписивање Споразума о реадмисији и “поново преузме” из земље супотписнице све своје држављане, али и странце који бесправно бораве на простору те земље, а чије је задње познато боравиште било у БиХ. Ово је врло сложен и захтјеван међународноправни механизам, који такође тражи обезбјеђење центара за прихват и смјештај, поново преузимање, ресурсе за потребе реинтегрисања у БиХ и др.

4. Поплаве и клизишта током 2014. године

Током 2014. године тешко невријеме са највећим падавинама на погођеним просторима широм БиХ у задњих 120 година и тешке поплаве погодиле су читав регион, остављајући за собом људске жртве и

огромна оштећења инфраструктуре, путева, мостова, енергетске и водоводне мреже, те хиљаде оштећених стамбених зграда, индивидуалних стамбених објеката, привредних објеката, пољопривредних имања и др.

Процјене штета и економских губитака износиле су 2.037.380.549 евра, од чега у ФБиХ око 1,04 милијарде евра, 968,30 милиона евра у Републици Српској и око 29,6 милиона евра у Брчко Дистрикту БиХ. Овом незапамћеном природном катастрофом у БиХ била је погођена 81 општина, а услед посљедица поплава и клизишта у БиХ поплављено је и оштећено више од 43.000 кућа и станова, док су 1.952 куће уништене дјеловањем клизишта.

Расељено је око 83.000 лица. За потребе збрињавања расељених лица, било је отворено 55 објеката привременог смјештаја у којима је било смјештено око 1.500 лица. До сада је обновљено 29.905 стамбених јединица из буџетских и донаторских средстава.

Ове и друге друштвене и природне катастрофе дужи низ година успоравале су спровођење Анекса VII ДМС-а.

В - РЕЗИМЕ

Министарство је, поред осталог, надлежно и за спровођење Анекса VII Општег оквирног споразума за мир у БиХ, као и праћење и надзор над спровођењем тог анекса.

Министарство израђује, координира и надзире политику којом се обезбјеђује једнообразна и усклађена реализација циљева Анекса VII Општег оквирног споразума за мир у БиХ на цијелој територији БиХ, а своје задатке обавља на начин који гарантује једнакоправност избјеглица, расељених лица и повратника.

С циљем реализовања цитираних законских одредаба и надлежности Министарства, почетком 2003. године усвојена је Стратегија БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а, која је у ствари представљала први заједнички, оквирни документ на нивоу Босне и Херцеговине којим се дефинишу циљеви и планирају потребне акције и реформе у правцу коначног реализовања одредаба Анекса VII Општег оквирног споразума за мир у БиХ.

У међувремену, током процеса примјене Стратегије, било је неопходно преиспитати и ојачати напоре на спровођењу Анекса VII ДМС-а, те су с тим циљем Министарство и УНХЦР, у блиским консултацијама са осталим кључним актерима, иницирали ревизију Стратегије БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а. Ревидирана стратегија за спровођење Анекса VII ДМС-а усвојена је на 47. сједници Дома народа Парламентарне скупштине БиХ, 10. јуна 2010. године.

Подсјећања ради, услед посљедица ратног сукоба у региону, своје домове у БиХ напустило је приближно 2,2 милиона људи, што чини више од половине пријератног домицилног становништва. Међу њима, 1,2 милиона људи затражило је избјегличку заштиту у више од 100 земаља широм свијета, а земље региона прихватиле су око 40% од укупног броја избјеглица из БиХ. Истовремено, готово један милион лица било је интерно расељено у БиХ.

У реализовању Ревидиране стратегије одговорне институције у БиХ на свим нивоима, уз помоћ међународне заједнице и невладиног сектора, направиле су врло конкретне и значајне резултате, али и даље су преостали бројни изазови на плану обезбјеђења свих загарантованих права из Анекса VII ДМС-а, а у вези са Анексом IV (Устав БиХ) и Анексом VI (Споразум о људским правима) ДМС-а.

Осим чињенице да је у БиХ, према посљедњим процјенама, остварено око 1.060.000 повратака у БиХ, од којих је готово половина тзв. Мањинских, још увијек је изван БиХ око 21.890 избјеглица из БиХ у статусу избјеглице, а у БиХ је регистровано око 98.300 расељених лица, док је број избјеглих и расељених лица без статуса вишеструко већи.

Од око 445.000 потпуно срушених или девастираних стамбених јединица, обновљено је њих око 340.000.

У поступку поврата имовине и станарских права, од око 225.000 привремено заузетих стамбених јединица и станарских права, враћено је више од 220.000, што је близу 99%.

Урађено је пуно на обнови комуналне и социјалне инфраструктуре.

Резимирано, укупно обезбијеђена средства (уtroшена и пројекти у току) за финансирање права из Анекса VII ДМС-а кроз пројекте, удружена средства у Фонд за повратак, улагања ентитета и Брчко Дистрикта БиХ за период 2009-2015. година износе око 777 милиона КМ.

Помоћ у оквиру разних пројеката првенствено је осмишљена како би се подржала одрживост процеса повратка и то путем обнове индивидуалних домова и зграда за повратнике и расељена лица, те обнове основне комуналне и социјалне инфраструктуре.

Највећи број избјеглих и расељених лица и даље се не може вратити зато што њихова пријератна имовина још увијек није обновљена или зато што у њиховим мјестима повратка терен није очишћен од мина, нема основне инфраструктуре, оскудне су могућности за запошљавање и отежан приступ другим загарантованим правима.

Одређени број данас расељених лица су лица која прије рата нису имала стамбена рјешења или другу имовину, те у спровођењу Анекса VII ДМС-а нису ни имала прилику да искористе неки пројекат који би њима и њиховим породицама омогућио изналажење трајног рјешења путем реконструкције, мјера одрживости и др., а паралелно нису развијени одговарајући социјални и други програми, који би допринијели проналаску трајних рјешења за ову категорију бх. грађана.

Истовремено, многобројни повратници који су се до сада вратили суочавају се са тешком социјалном ситуацијом која угрожава могућност њиховог опстанка у мјестима повратка.

Економске прилике су и даље врло оскудне, често недостаје основна инфраструктура, укључујући електричну енергију, а њихов приступ правима и услугама као што су здравствена заштита, образовање, социјална заштита и пензије ограничен је због различитих уставних, правних, финансијских и других разлога.

Посебан проблем је немогућност задржавања стечених права у мјестима расељења, укључујући и права која се не могу пренијети по повратку, а стечена су у земљама привременог прихвата или у другом ентитету унутар БиХ.

Укупни трошкови реализовања Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а, само за потребе обнове стамбених јединица повратника и основне инфраструктуре, у Оквирном програму повратка процијењени су на око 1,2 милијарде КМ.

Међутим, будући да стварне потребе избјеглица, расељених лица и повратника у БиХ увелико премашују доступну помоћ, та огромна диспропорција између потреба и могућности и даље остаје један од најзначајнијих проблема приликом планирања и реализовања циљева из Анекса VII ДМС-а.

У правцу постизања стратешких циљева на обнови и унапређењу приступа правима из Анекса VII ДМС-а, уважавајући велики дебаланс између стварних потреба и финансијских капацитета у односу на реалне буџетске могућности, Парламентарна скупштина БиХ закључила је да ће се БиХ за предметне намјене задужити у износу од 400 до 500 милиона КМ.

Министарство је, у складу с одговарајућим закључцима Парламентарне скупштине БиХ, покренуло више иницијатива с циљем обезбјеђивања средстава која недостају за реализовање Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а, што је на крају и постигнуто те су обезбијеђена значајна донаторска и кредитна средства, углавном за потребе проналаска трајних стамбених рјешења избјеглих и расељених лица и то путем кредитних задужења око 232 милиона КМ и донација око 224 милиона КМ.

У свакој од 10 ревидираних области остварени су значајни резултати, али то још увијек ни за једну од области није довољно да би се она могла прогласити реализованом.

По питању реконструкције стамбених јединица избјеглица, расељених лица и повратника, затварања колективних центара и рјешавања питања алтернативног смјештаја расељених лица и повратника и социјалног становања расељених лица и избјеглица и стамбеног збрињавања рањивих категорија повратника, подсећамо да је током рата у БиХ, али нажалост и након потписивања ДМС-а, уништено и/или оштећено око 460.000 стамбених јединица, што чини више од 40% пријератог стамбеног фонда. Од овог броја, око 100.000 стамбених јединица је било у саставу вишепородичних зграда, тј. објеката заједничког становања, а остало су индивидуалне стамбене јединице. До данас је поновно изграђено, односно обновљено око 340.000 домова. У односу на процијењени број необновљених стамбених јединица у сврху повратка (из Ревидиране стратегије), након што се од тог броја стамбених јединица одузме у међувремену обезбијеђени број стамбених рјешења, преостало би још око 17.000 необновљених стамбених јединица за потребе повратка. Међутим, како је у овом извјештају више пута назначено, дио обезбијеђених стамбених рјешења односи се не само на потребе у области повратка него и на стамбено збрињавање расељених лица у мјестима расељења, дио на социјално становање и др.

Мониторинг и координација процеса повратка на цијелој територији БиХ

Мониторинг је такође препознат као приоритет из Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а. Мониторинг као саставни дио пројектног циклуса представља незаобилазан инструмент управљања пројектом и обезбјеђење квалитета услуге према крајњем кориснику. Процес мониторинга, такође, помаже и даваоцима и корисницима у праћењу остварених резултата у односу на планиране. С циљем стварања претпоставки за успјешну координацију различитих учесника у спровођењу Анекса VII и доношење квалитетних одлука заснованих на потребама и приоритетима, неопходно је и даље обезбјеђење ефикасаности и свеобухватности мониторинга пројеката одрживог повратка у БиХ. У протеклом периоду овом питању није посвећена потребна пажња, **те је неопходно и даље унапређивати мониторинг пројеката реконструкције и одрживог повратка у БиХ, као и других пројеката у вези са спровођење Анекса VII ДМС-а** и успоставити редован и интегрисан механизам извјештавања о реализацији свих поглавља Ревидиране стратегије Анекса VII ДМС-а са нивоа општина, кантона, ентитета и државе.

Затварање колективних центара и алтернативног смјештаја, такође је био један од приоритета из Ревидиране стратегије, а два су разлога: с једне стране ради се о изузетном хуманитарном проблему, јер расељена лица годинама иза потписивања ДМС-а живе у колективном облику збрињавања и углавном у јако лошим условима, а са друге стране колективни центри и алтернативни смјештај, у смислу буџетске потрошње, на терету су буџета на свим нивоима власти у БиХ.

Према процјенама УНХЦР-а из 2012. године у БиХ је било евидентирано 158 колективних центара са 8.581 корисником. За израду Студије изводљивости за пројекат “Затварање колективних центара и алтернативног смјештаја обезбјеђењем јавних стамбених рјешења – ЦЕБ II” евидентирано је 149 референтних локација (колективни центри и алтернативни смјештај). Реализацијом наведеног пројекта биће затворен 121 колективни центар. Пројектом се промовишу сигурни и достојанствени услови за живот угрожених расељених лица кроз један модел социјалног становања, који представља једно од могућих рјешења за расељена лица која или нису у стању да самостално живе или нису заинтересована за повратак у пријератно мјесто становања из различитих разлога. Кредит за предметне намјене је обезбијеђен, али ради се о међудржавном споразуму и реализација средстава иде преспоро у односу на овако “горући” проблем.

С циљем реализовања стратешких циљева из Ревидиране стратегије БиХ за спровођење Анекса VII ДМС-а, од 2009. године до данас завршени су или је у току реализација буџетских, кредитних и донаторских средстава у укупном износу од око 777 милиона КМ. Од тог износа, на пројекте стамбеног збрињавања односи се око 592 милиона КМ, а на остале пројекте око 185 милиона КМ.

Највећи дио наведених средстава усмјерен је за потребе рјешавања питања повратка првенствено обновом стамбеног фонда и инфраструктуре, док је дио средстава усмјерен с циљем рјешавања проблема расељених лица у мјестима расељења, која су у складу са Анексом VII ДМС-а изабрале друго мјесто пребивалишта. Улагања за те намјене су оквирно око 40% од укупних улагања у овом периоду.

Буџетска средства за реализовање Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а, иако недовољна, издвајају се из буџета Босне и Херцеговине, Федерације БиХ, Републике Српске и Владе Брчко Дистрикта БиХ, док је готово у потпуности обустављено финансирање са нивоа кантона, градова и општина у БиХ.

Осим буџетских средстава, у складу са препорукама из Ревидиране стратегије и у вези с тим закључцима Савјета министара БиХ и Парламентарне скупштине БиХ, **БиХ је обезбиједила и одговарајућа донаторска и кредитна средства** за реализовање циљева из Анекса VII ДМС-а. У оквиру циљаних пројеката (РСП, ЦЕБ II, ОПЕК, СРФ, ИПА, Програм Владе Републике Хрватске) у току је реализација око 456 милиона КМ за обнову око 9.300 стамбених јединица и других мјера подршке спровођењу Анекса VII ДМС-а.

У односу на укупни предвиђени број стамбених јединица за које је потребна обнова - 34.918 у 138 општина (планиран Ревидираном стратегијом за спровођење Анекса VII ДМС-а), број обновљених стамбених јединица у сврху повратка износи 8.851 (око 25,3%), а број стамбених јединица чија је изградња предвиђена у наредном периоду (остваривање права утврђених Анексом VII ДМС-а укључујући и повратак) кроз осигуране пројекте износи 8.989 (око 25,8%).

Од овог броја 4.411 стамбених јединица односи се на локалну интеграцију, а 4.578 односи се на обнову стамбених јединица у сврху повратка.

Дакле, од укупно 17.840 изграђених стамбених јединица и оних за које се очекује изградња, на обнову стамбених јединица у сврху повратка односи се 13.429 (око 38,5% од 34.918 стамбених јединица за које је потребна обнова у сврху повратка избјеглица и расељених лица). Овај број ће бити увећан у односу на средства за која се очекује да ће бити обезбијеђена у буџету БиХ, ентитета и Брчко Дистрикта БиХ у наставку реализације Ревидиране стратегије.

Средства за потребе стамбеног збрињавања у сврху локалног интегрисања, осим у појединачним-интервентним случајевима, до сада нису издвајана из буџета на нивоу БиХ.

У оквиру текућих иницијатива (кредитна и донаторска средства) обезбијеђена су одређена средства предвиђена за око 4.500 трајних рјешења у виду (социјалног) стамбеног збрињавања расељених лица и избјеглих лица у БиХ (ЦЕБ II пројекат затварање колективних центара и алтернативног смјештаја, РХП, ИПА и др.).

Од осталих пројеката за подршку локалној интеграцији, Федерација БиХ у буџету Федералног министарства расељених лица и избјеглица издваја одређена средства у оквиру пројекта „Хуманитарни, здравствени, психосоцијални, информативни и едукативни пројекти, стварање међусобног повјерења повратника и домицилног становништва, подршке реинтеграције повратника по основу споразума о реадмисији, те пројекти сарадње са дијаспором“, те пројекта „Подршка обиљежавању годишњица и упоја жртава рата и изградње спомен-обиљежја на простору БиХ“. Република Српска сваке године у буџету Министарства има и ставку за потребе подршке расељеним лицима.

Средства за потребе рјешавања питања компензације - надокнаде штете за имовину која се не може вратити избјеглицима и расељеним лицима у смислу припадајућих права из Анекса VII ДМС-а до сада нису издвајана, нити је ово питање дефинисано одговарајућим законским рјешењем у БиХ.

Стратешки циљ довршетак процеса поврата имовине и станарских права избјеглица, расељених лица и повратника скоро је реализован у свом формалном дијелу, јер је од око 225.000 у рату привремено заузетих стамбених јединица, до данас више од 220.000 тих стамбених јединица враћено пријератним власницима и носиоцима станарских права. У суштинском смислу он је у фази

реализације и уско је везан за питања очекиваних законских рјешења права на накнаду штете за имовину која се не може вратити расељеним лицима и избјеглицима и др.

Ревидираном стратегијом дат је низ препорука које су требале допринијети и коначном рјешавању свих неријешених питања, али нажалост није постигнут значајан напредак у рјешавању препорука, јер судски поступци и даље дуго трају, одређени број имовинских случајева су последњих десет година још увијек на суду због своје сложености, а у појединим случајевима проблем је и непостојање пасивно легитимисане странке у управним и судским поступцима (везано је прије свега за мандат Комисије за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица).

У међувремену, нова појава је покретање потраживања привремених корисника за накнаду за уложена средства у имовину пријератних носилаца станарског права или власника некретнина. Због немогућности измирења ових трошкова, привремени корисници покретали су извршне поступке у којима власници остају без своје пријератне имовине.

Електрификација повратничких насеља и појединачних стамбених јединица повратника такође је једно од кључних питања. Електрификација повратничких насеља и кућа није довршена због чињенице да је 20 година након потписивања ДМС-а у БиХ још увијек више од 1500 повратничких породица и даље без електричне енергије. Укупно потребна средства, након спроведеног позива општинама за достављање потреба из 2013. године, износе око 30 милиона КМ. То је нарочито исказано на руралним локалитетима повратка гдје је потребно уложити већа финансијска средства у санирање електромереже.

За пројекте електрификације стамбених јединица расељених лица и повратника, у периоду 2009-2015. године уложено је 14.224.122,00 КМ за 79 општина и око 2.200 корисника/стамбених јединица. Споразум о поновном прикључењу стамбених објеката повратника на електродистрибутивну мрежу у БиХ није се једно вријеме након усвајања Ревидиране стратегије примјењивао, да би на инсистирање Министарства поново почела његова примјена.

Питање реконструкције инфраструктуре у мјестима од интереса за повратак избјеглица, расељених лица и повратника није ријешено још увијек, иако је највећи удео средстава за потребе одрживости усмјерен и даље за обнову комуналне инфраструктуре (путеви, мостови, водовод, канализација и сл.). Преостала средства намијењена су за обнову социјалне инфраструктуре (вјерски објекти, образовне установе, амбуланте, спортска игралишта, објекти за задовољавање културних потреба, итд.), те за запошљавање с циљем одрживости.

Основни проблем који је идентификован везано за област комуналне и социјалне инфраструктуре јесте постојање великог несразмјера између улагања и преосталих потреба. Знатан број повратника и даље нема приступ електричној енергији, питкој води, нема ријешено питање отпадних вода, путних комуникација итд., као и приступ многим другим компонентама комуналне и социјалне инфраструктуре. Осим недостатка финансијских средстава потребних за обнову у цјелини, нису ријетке опструкције повратка у појединим локалним заједницама дискриминаторским односом према повратницима и др.

Министарство је у извјештајном периоду перманентно водило активности на утврђивању потреба у обнови комуналне и социјалне инфраструктуре за потребе повратника и расељених лица, као и на унапређењу процеса додјеле помоћи путем јавних конкурса овим категоријама корисника у БиХ.

У међувремену је Комисија за избјеглице и расељена лица БиХ, у периоду 2009-2014, за обнову комуналне и социјалне инфраструктуре из средстава Фонда за повратак БиХ укупно одобрила 27 милиона КМ, али и даље су та средства недовољна у односу на потребе. Део средстава такође је улаган кроз буџете ентитета.

На плану реализације стратешких препорука на унапређењу стања по питању одрживог повратка и других важних питања из Ревидиране стратегије остварени резултати су недовољни и недовршени.

Здравствена заштита расељених лица и повратника и даље је једно од најважнијих питања одрживог повратка. У овој области, у односу на идентификоване проблеме и препоруке из Ревидиране стратегије, учињен је врло мали напредак. Не примјењује се Споразум о начину и поступку коришћења здравствене заштите осигураних лица на територији БиХ, ван подручја

ентитета односно Брчко Дистрикта БиХ, којим би се боље регулисала област здравствене заштите и здравственог осигурања посебно угрожених група становништва међу којима су избјеглице и расељена лица.

Примјењују се парцијална, неуједначена рјешења између ентитета и нису усклађени прописи односно донесена системска законска рјешења за ову популацију на начин да добију статус осигураног лица и након што изгубе статус расељеног лица, односно врате се у предратно мјесто пребивалишта.

Право на здравствено осигурање требало би бити једнако за све грађане Босне и Херцеговине. Споразумом о начину и поступку коришћења здравствене заштите осигураних лица на територији Босне и Херцеговине требало би утврдити минималне стандарде и попис основних здравствених услуга које се могу преносити између различитих система здравственог осигурања, те у оквиру здравствене заштите утврдити преносива права унутар 12 фондова здравствене заштите у БиХ.

Слично као и у области здравствене заштите, и на плану унапређења **стања социјалне и пензијско-инвалидске заштите расељених лица и повратника** није учињен очекивани прогрес. У овој области и даље нису утврђени финансијски минимуми и максимуми у остваривању права прописаних ентитетским законима у области социјалне заштите. Има кашњења у исплати социјалних давања, и даље је присутно непоштовање права из социјалне заштите прописаних ентитетским законима, као и различит третман грађана у ентитетима иако су покренуте иницијативе за увођење једнаких стандарда за пренос права између ентитета и кантона.

Током 2014. године забиљежен је чак и негативан тренд у погледу приступа правима социјалне заштите најугроженијих категорија (због финансијских проблема и посебно последица поплава које су узроковале још горе услове за најугроженије категорије и потенцијално повећање броја корисника социјалне помоћи).

Због неусклађености стандарда за остваривање права међу ентитетима отежава се могућност преноса права лица којима је помоћ потребна између различитих система социјалне заштите, чиме се отежава приступ правима или нове пријаве за статус.

Додатан је проблем остваривања права цивилних жртава, непостојање званичних (усаглашених и прихваћених) евиденција о лицима које су преживјеле ратне траума, што је препрека остваривању права из ове области (жене жртве рата и бивши логорашки).

Остваривање права на образовање расељених лица и повратника. И у овој области нису остварени очекивани резултати у складу са препорукама, поред чињенице да су законским и стратешким документима којима се регулише област образовања створени предуслови и обавезе за развој толерантног, мултиетничког окружења у школама у БиХ. Закони на свим нивоима власти и свим нивоима образовања сваком дјетету гарантују једнако право приступа, једнаке могућности учешћа у одговарајућем васпитању и образовању и уживање истовјетног третмана, без дискриминације по било којем основу, и ниједан закон не садржи дискриминирајуће одредбе.

Годишњим и дугорочним развојним планирањем образовне институције на свим нивоима доносе и реализују програме с циљем унапређења толеранције у јавном образовању. Међутим, још увијек нису у потпуности успостављени механизми који гарантују потпуну примјену законских одредаба, а мултиетничко окружење за учење у школама није у потпуности заживјело.

Право на рад и запошљавање расељених лица и повратника је и даље, поред питања здравства, социјалне заштите и образовања, једна од највећих препрека одрживом повратку у БиХ. И даље је присутна висока стопа незапослености и не постоји механизам који би одговорио задовољењу потреба радно способног становништва у БиХ, а тиме и повратника и расељених лица.

Евидентан је велики број радних миграција, и то нарочито из повратничке популације, у земље ЕУ ради остваривања права на рад и егзистенцију.

Одлука Уставног суда о конститутивности народа БиХ путем запошљавања повратника у органима власти, институцијама, управама и јавним предузећима у којима је држава већински власник с циљем постизања принципа у складу са пописом домаћинстава из 1991. године се не поштује. Ти циљеви су испуњени у институцијама Босне и Херцеговине, док подаци за институције на ентитетском нивоу показују да основа из 1991. године није испуњена.

Нема довољно пројеката за запошљавање и самозапошљавање повратника.

Када су у питању безбједност расељених лица и повратника и деминирање подручја повратка, стање опште безбједности повратника такво је да се и данас након 20 година од потписивања ДМС-а догађају напади на повратнике и њихову имовину.

Најчешће жртве кривичних дијела почињених из мржње у БиХ су припадници три највеће етничке групе у БиХ у подручјима у којима су у мањини, или њихова имовина. Само у текућој години већ је 195 потенцијалних инцидената мотивисаних предрасудом, а у 87% случајева као мотив се појављује вјерска односно етничка припадност оштећеног. Етничка заступљеност у полицијским органима није задовољавајућа.

Према извјештају невладиног сектора, што се тиче безбједности повратника у извјештајном периоду, током 2014. и 2015. године евидентирано је највише напада на повратнике!

У вези са питањима безбједности, и питање деминирања повратничких подручја и даље је остало недовршено. Величина мински сумњиве површине у БиХ је још увијек 1.176,50 км² или 2,3% у односу на укупну површину земље. Од укупне процијењене мински сумњиве површине у БиХ око 2% отпада на подручја повратка. Реализација планова деминирања је већ годинама испод 50%. Тако је нпр. за 2014. годину мински сумњива површина редукована само за 24% од плана, а овим темпом планови се неће реализовати ни до 2019. године.

Право на накнаду штете расељеним лицима, избјеглицима и повратницима је крупно, неријешено, а загарантовано право из Анекса VII ДМС-а. Анексом VII ДМС-а процедуре за накнаду штете избјеглицима и расељеним лицима разрађене су у оквиру мандата и надлежности независне Комисије за расељена лица и избјеглице. Та комисија је под другим именом (Комисија за имовинске захтјеве расељених лица и избјеглица) и у суженом мандату у односу на одредбе Анекса VII ДМС-а (није разматрала питања права на накнаду имовине која се не може вратити избјеглицима и расељеним лицима) свој рад завршила 2002. године. Није се, дакле, бавила питањима накнаде штете расељеним лицима и избјеглицима.

До данас, само Министарству обратило се око 6.700 подносилаца захтјева за накнаду штете. Покренути су и бројни управни и судски поступци по овом питању.

Министарство је још 2010. године, у складу са препорукама из Ревидиране стратегије, покренуло активности на доношењу новог Закона о избјеглицима из БиХ, расељеним лицима и повратницима. Закон није усвојен.

У складу са Програмским задатком, Министарство има обавезу да до краја 2015. године изради нови нацрт закона о избјеглицима из БиХ, расељеним лицима и повратницима, а којим би било обухваћено и ово право из Анекса VII ДМС-а, што би дало основ и за припрему одговарајућих подзаконских аката, као и за израду конкретног финансијског акционог плана са исказаним износима потребних средстава, динамиком и изворима финансирања овог права из Анекса VII ДМС-а.

Други директни утицаји на спровођење Анекса VII ДМС-а свакако су били прихват и збрињавање избјеглих лица из других земаља у БиХ (прихват око 35.000 избјеглих лица из Републике Хрватске у БиХ - останак у БиХ) и око 83.000 избјеглих лица из тадашње Србије и Црне Горе (већи дио у транзиту кроз БиХ), међународноправна заштита странаца у БиХ и примјена споразума о реадмисији, поплаве и клизишта током 2014. године (овом незапамћеном природном катастрофом у БиХ била је погођена 81 општина, а услед посљедица поплава и клизишта у БиХ, поплавлjeno је и оштећено више од 43.000 кућа и станова, док је 1.952 кућа уништено дјеловањем клизишта, а расељено је око 83.000 лица).

Ове и друге друштвене и природне катастрофе на дужи низ година значајно су успоравале реализовање Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII ДМС-а.

Закључна разматрања Министарства за људска права и избјеглице БиХ:

1. Извјештај је дао јасну слику оствареног напретка, али и проблема и нереализованих стратешких циљева у предметној области. Најбољи резултати остварени су на плану поврата имовине и станарских права и обнове стамбених јединица и инфраструктуре за потребе повратника и расељених лица, док је најмањи напредак остварен по питању накнаде штете за имовину која се не може вратити избјеглицима и расељеним лицима.

2. И даље није задовољавајуће стање у погледу реализације препорука из Ревидиране стратегије Босне и Херцеговине за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума, а које се односе на приступ праву на рад и запошљавање расељених лица и повратника, здравствену и социјалну заштиту, безбједност и деминирање, образовање и друга права у вези са спровођењем Анекса VII Дејтонског мировног споразума. Неефикасност у системском уређењу и рјешавању побројаних и других права од којих зависи квалитетна реинтеграција повратника или локална интеграција расељених лица узрокована је уз остало и изосталом или слабом координацијом и међусобном комуникацијом надлежних институција на различитим нивоима власти у Босни и Херцеговини. Такође, потребно је унаприједити и учинити ефикаснијим и остваривање индивидуалних права, рјешавање захтјева и тужби грађана, те убрзати административне процедуре и др.

3. Реализација Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума због своје мултидисциплинарности и врло дисперзираних надлежности у БиХ захтијева инклузиван, консултативан приступ свих надлежних домаћих и међународних актера овом важном питању. У том правцу, Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће обезбиједити ресурсе за интензивирање рада Консултативне радне групе за реализовање Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума. Ова радна група ће под водством Министарства за људска права и избјеглице БиХ објединити и координирати рад надлежних министарстава на нивоу БиХ и ентитета, представника Брчко Дистрикта БиХ, домаћих и међународних, владиних и невладиних организација и представника цивилног друштва, како би се омогућио партиципативан приступ свих заинтересованих страна у проналаску трајних и одрживих рјешења за довршетак спровођења Анекса VII Дејтонског мировног споразума.

4. Министарство за људска права и избјеглице БиХ, као ресорно министарство, сва средства предвиђена чланом 24ц. Закона о избјеглицама из Босне и Херцеговине и расељеним лицима у Босни и Херцеговини треба да обезбиједи закључењем споразума са владама ентитета и Владом Брчко Дистрикта БиХ којима ће се прецизирати финансирање Фонда за повратак.

5. Приликом закључивања уговора о кредитном задуживању у сврху реализације Ревидиране стратегије БиХ за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума, претходно је потребно обезбиједити закључење супсидијарних уговора са владама ентитета и Владом Брчко Дистрикта БиХ којима ће прецизно бити регулисан обим обавеза потписница уговора те процедура обезбјеђења средстава за отплату кредита.

6. Финансирање потреба за реализовање Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума на нивоу БиХ и ентитета из године у годину опада. То суштински успорава реализацију зацртаних циљева. Нажалост, на нивоу локалних заједница, готово је у потпуности изостало финансирање реализације Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума. Потребно је поново, на свим нивоима власти у БиХ, обезбиједити финансирање спровођења Анекса VII Дејтонског мировног споразума. Са друге стране, ресорне институције на нивоу БиХ и ентитета наставиће активности на обезбјеђивању потребних буџетских, кредитних и донаторских средстава за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума, и то прије свега издвајањима из буџета, те удруживањем средстава и обезбјеђењем донација и кредита.

7. У односу на процијењена финансијска средства потребна за реализовање Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума од око 1,2 милијарде конвертибилних марака, према расположивим подацима и процјенама, до сада је обезбијеђено око 777 милиона КМ. Од тих укупно обезбијеђених средстава за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума, за финансирање програма повратка намијењено је око 465 милиона КМ или 60%, а за финансирање права расељених и избјеглих лица у БиХ обезбијеђено је око 312 милиона КМ или 40%. То, с једне стране, указује и даље на велику диспропорција

између потребних и обезбијеђених средстава за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума, а додатно показује да током примјене Ревидиране стратегије није досљедно праћена реализација Плана суштинског окончања процеса обнове стамбених јединица у сврху повратка из Ревидиране стратегије, него су се средства користила и за потребе подршке локалном интегрисању расељених и избјеглих лица у БиХ.

8. Операционализација у међувремену обезбијеђених донаторских и кредитних средстава за потребе спровођења Анекса VII Дејтонског мировног споразума изузетно је спора због сложених процедура међудржавних споразума и услова које су прописали донатори и кредитори, али и због изостанка одговарајућих provedбених и административних капацитета и ресурса на свим нивоима управе у БиХ.

9. Није никада до краја истражено трошење донација намијењених спровођењу Анекса VII Дејтонског мировног споразума у времену од потписивања Дејтонског мировног споразума до данас, осим што је потпуно познат утрошак одобрених средстава за предметне намјене након што су власти у БиХ крајем 2002. године преузеле ове надлежности од стране, што показује и овај извјештај.

10. Није обезбијеђен механизам да се сви донаторски пројекти ставе под контролу успостављених координационих механизма у БиХ и троше у складу са утврђеним приоритетима у предметној области.

11. Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће у оквиру наставка координирања активности из Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума у БиХ, у року од 40 дана доставити Савјету министара БиХ ажуриран приједлог препорука и планова за реализацију, а до краја текуће године доставиће Савјету министара БиХ нацрт новог Закона о избјеглицама из БиХ, расељеним лицима и повратницима. Законом је прије свега потребно дефинисати и дорадити рјешења која у суштинском смислу приоритетно треба да омогуће завршетак процеса повратка избјеглих и расељених лица, обнове стамбених јединица, рјешавање питања локалне интеграције расељених лица и остваривање права на накнаду штете за имовину која се не може вратити расељеним лицима и избјеглицама.

12. Потребно је обезбиједити одговарајуће политичке, правне и административне претпоставке и ресурсе да други директни и индиректни утицаји (међународно правна заштита странаца у БиХ, прихват избјеглица из других земаља, поплаве, примјена споразума о реадмисији БХ држављана и др.) не остављају суштинске посљедице на реализацију Ревидиране стратегије БиХ за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума.

13. Потребно је убрзати објаву резултата пописа становништва, домаћинстава и станова у БиХ, који ће дати јасну слику стања и демографских промјена у односу на проблеме расељења и укупног Анекса VII Дејтонског мировног споразума. До тада, потребно је с циљем ефикасности процеса унаприједити и ажурирати евиденције о расељеним лицима, повратницима, базе података, јединствене листе преосталих потенцијалних корисника и др.

14. Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће предметни извјештај прослиједити надлежним институцијама власти на нивоу БиХ, ентитета и Владе Брчко Дистрикта БиХ, као и домаћим и међународним организацијама и институцијама, с циљем упознавања и поступања по извјештају.

Савјет министара Босне и Херцеговине, на 36. сједници одржаној 23.12.2015. године, након разматрања Извјештаја о реализацији Ревидиране стратегије Босне и Херцеговине за provedбу Анекса VII Дејтонског мировног споразума донио следеће закључке:

1. Усваја се Извјештај о реализовању Ревидиране стратегије Босне и Херцеговине за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума;
2. Министарство за људска права и избјеглице БиХ ће сваке године извјештавати Савјет министара БиХ о напретку у реализацији Ревидиране стратегије за спровођење Анекса VII Дејтонског мировног споразума у БиХ.
3. Предметни извјештај Министарство за људска права и избјеглице БиХ прослиједиће Парламентарној скупштини БиХ с циљем упознавања и надлежног поступања.

МИНИСТРИЦА
Семиха Боровац

Семиха Боровац

ПРОЈЕКТИ ОБНОВЕ СТАМБЕНИХ ЈЕДИНИЦА																							
ПРОЈЕКТИ ПО ГОДИНАМА		РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ПЛАНИРАНОГ И РЕАЛИЗ. БРОЈА СТ. ЈЕДИНИЦА	ЗП09 ПО ЦЕБ-У	ЗП10 ПО ЦЕБ-У	ЗП09 (СТАМБЕНЕ ЈЕДИНИЦЕ, ЗГРАДЕ)			ЗП10 (СТАМБЕНЕ ЈЕДИНИЦЕ, ЗГРАДЕ)			ПРОЈЕКТ АТ ВЛАДЕ РХ 2009-2015	2013 ОПЕЦ-СТ.ЈЕД. ИНИЦИЈЕ	СРЕДСТВ А МИРЛ РС 2009-2014	СРЕДСТВ А ФМРОИ 2009-2014	СРЕДСТВ А БРЧКО ДИСТРИК ТА 2009-2014	УКУПНО ОБНОВЉЕНО СТ. ЈЕДИНИЦА	2013 САУДИЈСКИ ФОНД, РХП, ЦЕБИ И ИНТЕРВЕНТНА СРЕДСТВА -ПЛАНИРАНО /У ТОКУ)					УКУПНО ПЛАНИРАНО - У ТОКУ (САУДИЈСКИ ФОНД, РХП, ЦЕБ ИИ, ВЛАДА РХ) НАПОМЕНА: НИСУ РАСПОРЕЂЕН Е СТ.ЈЕД. ПО ОПШТИНАМА ЗА РХП И ЦЕБ	ОПШТИН Е
БР	ОПШТИНЕ				ОБНОВ. СТ.ЈЕД. (БР.СТ. ЈЕД. ИИ)	ОБНОВ. СТ.ЈЕД. (БР.СТ. ЈЕД. ИИ)	ОБНОВ. СТ.ЈЕД. (БР.СТ. ЈЕД. ИИ)	ОБНОВ. СТ.ЈЕД. (БР.СТ. ЈЕД. ИИ)	ОБНОВ. СТ.ЈЕД. (БР.СТ. ЈЕД. ИИ)	САУДИЈСКИ ФОНД							РХП	ЦЕБ ИИ - ЗАТВАРАЊЕ ИИ	ПРОЈЕКА Т ВЛАДЕ РХ 2015 ПЛАНИРАНО	ПРОЈЕКТ И ИНТЕРВЕНТНА СРЕДСТВА			
1	БАНОВИЋ И	161												1							БАНОВИЋИ		
2	БАЊА ЛУКА	48				19				24	89		21			7			4		БАЊА ЛУКА		
3	БЕРКОВИЋИ	19			8	2					11		27								БЕРКОВИЋИ		
4	БИХАЋ	352			4	8				14				1		7					БИХАЋ		
5	БИЈЕЉИНА	43			5	8				16	41		169								БИЈЕЉИНА		
6	БИЈЕЉА	1				2					4		9								БИЈЕЉА		
7	БОСАНСКА КРУПА	456			10	9				7	3		4			5					БОСАНСКА КРУПА		
8	БОСАНСКИ ПЕТРОВАЦ	329			24	15							45			13					БОСАНСКИ ПЕТРОВАЦ		
9	БОСАНСКО ГРАХОВО	506			18	30				5	8		9			28					БОСАНСКО ГРАХОВО		
10	БРАТУНАЦ	991	36		17	13				7	74		50			15					БРАТУНАЦ		
11	БРЕЗА	45											1								БРЕЗА		
12	БРЧКО ДИСТРИКТ	980	15	12	29					2	30		6	1,432		34			6	1	БРЧКО ДИСТРИКТ		
13	БРОД	752			26					1	15		17			8			1		БРОД		
14	БУГОЈНО	351			13	6							15			14					БУГОЈНО		
15	БУСОВАЧА	76			12					10			28								БУСОВАЧА		
16	БУЖИМ	7																			БУЖИМ		
17	ЦАЗИН	3											16								ЦАЗИН		
18	ЦЕНТАР. САРАЈЕВО	145														11					ЦЕНТАР. САРАЈЕВО		
19	ЧАЛИЧЕ	247	10		6						2		28			15					ЧАЛИЧЕ		
20	ЧАПЉИНА	297			25								44			12					ЧАПЉИНА		
21	ЧЕЛИЋ	51											6								ЧЕЛИЋ		
22	ЧЕЛИНАЦ	1											21								ЧЕЛИНАЦ		
23	ДЕРВЕНТА	660			10					4	1		82			18					ДЕРВЕНТА		
24	ДОБОЈ	357	9		18						19		300			4					ДОБОЈ		
25	ДОБОЈ ИСТОК	30											32								ДОБОЈ ИСТОК		
26	ДОБОЈ ЈУГ	17											22								ДОБОЈ ЈУГ		
27	ДОБРЕЊЕ	76			7								11								ДОБРЕЊЕ		
28	ДОМАЉЕВ	41											1			5					ДОМАЉЕВ		
29	ДОЊИ ВАКУФ	516											52			5			1		ДОЊИ ВАКУФ		
30	ДРВАР	368			12	0							77			20					ДРВАР		
31	ФОЧА	560	6	16	10						11		209			45					ФОЧА		
32	УСТИКОЛИНА	251			5						2		33			20					УСТИКОЛИНА		
33	ФОЈНИЦА	28			9								13								ФОЈНИЦА		
34	ГАШКО	13			4								89			10					ГАШКО		

[illegible]

БР	ОПШТИНЕ	ПРОЈЕКТИ ПО ГОДИНАМА	РАЗЛИКА ИЗМЕТУ ПЛАНИРАНОГ И РЕАЛИЗ. БРОЈА СТ. ЈЕДИНИЦА	ЗП09 ПО ЦЕБ-У	ЗП10 ПО ЦЕБ-У	ЗП09 (СТАМБЕНЕ ЈЕДИНИЦЕ, ЗГРАДЕ)				ЗП10 (СТАМБЕНЕ ЈЕДИНИЦЕ, ЗГРАДЕ)				ПРОЈЕКТ АТ ВЛАДЕ РХ 2009-2015	2013 ОПЕЦ - СТ.ЈЕД ИНИЦИ	СРЕДСТВ А МИРП РС 2009-2014	СРЕДСТВ А ФМРОИ 2009-2014	СРЕДСТВ А БРЧКО ДИСТРИК ТА 2009-2014	УКУПНО ПЛАНИРАНО - У ТОКУ (САУДИЈСКИ ФОНД, РХП, ЦЕБ ИИ, ВЛАДА РХ) НАПОМЕНА: НИСУ РАСПОРЕЂЕН Е СТ.ЈЕД. ПО ОПШТИНАМА ЗА РХП И ЦЕБ	УКУПНО ОБНОВЉЕН О+ ПЛАНИРАН О СТ. ЈЕД.	ОПШТИН Е
						ОБНОВ. СТ.ЈЕД	ОБНОВ. СТ.ЈЕД	ОБНОВ. СТ.ЈЕД	ОБНОВ. СТ.ЈЕД	ОБНОВ. СТ.ЈЕД	ОБНОВ. СТ.ЈЕД	ОБНОВ. СТ.ЈЕД	ОБНОВ. СТ.ЈЕД								
69	ЛИВНО	245	245		4	5					6	20				12					
70	ЛОПАРЕ	149	149		19	12					3	2				5					
71	ЛУКАВАЦ	662	662		2	1															
72	ЉУБИЊЕ	6	6																		
73	ЉУБУШКИ	4	4																		
74	МАТЛАЈ	667	667		10	4					3	59				9		8			
75	МИЛЊИ	93	93		10	28						1	28			5					
76	МОДРИЧА	37	37		35	18					13	16				5		1			
77	МОСТАР	864	864		42	43					28	202				43		5			
78	МРКОЊИЋ ГРАД	326	326			3					5	1				5					
79	НЕУМ	12	12		3																
80	НЕВЕСИЊЕ	28	28		6	1					8	64				10					
81	НОВИ ГРАД	111	111		17	4					21	5									
82	НОВИ ГРАД-САРАЈЕВО	138	138		9							15				7		4			
83	НОВИ ТРАВНИК	289	289									9				13					
84	НОВО ГОРАЖДЕ	110	110			6					8	13									
85	НОВО САРАЈЕВО	340	340		7	8										8					
86	ОУЈАК	165	165								19	60				11					
87	ОПОВО	242	242		18	13					7	40				5					
88	ОРАШЕ	10	10		9							16				3					
89	ОСМАЦИ	160	160			5					1	12									
90	ОШТРА	2	2								1	9									
91	ЛУКА	48	48			2					3	9				9					
92	ПАЛЕ	55	55		7	2						13				5					
93	ПЕЛАТИТЕ	134	134		23						1	45				10					
94	ПЕТРОВО	2	2															1			
95	ПОСУШЕ	1	1																		
96	ПРИЈЕДОР	44	44		21	12					22	245									
97	ПРИЈЕДОР	34	34			2					4	9				5					
98	ПРОЗОР-РАМА	162	162		8	4						23				10					
99	РАВНО	135	135								24	6				13					
100	РИБНИК	53	53			4					11					9					
101	РОГАТИЦА	513	513		12	10					10	34				24					
102	РУДО	91	91		7	12					2	23				5					
103	САНСКИ МОСТ	446	446		27	3						39				25					
104	САПНА	149	149		13																
105	СОКОЛАЦ	208	208		5	3					8	11				5					
106	СРЕБАЦ	3	3																		
107	СРЕБРЕНИЦА	1874	1874		26	18					2	51				15					

ПРОЕКТИ ПО ГОДИНАМА	БР	ОПШТИНЕ	РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ПЛАНИРАНОГ И РЕАЛИЗ. БРОЈА СТ. ЈЕДИНИЦА	ЗП09 ПО ЦЕБ-У	ЗП10 ПО ЦЕБ-У	ЗП09 (СТАМБЕНЕ ЈЕДИНИЦЕ, ЗГРАДЕ)			ЗП10 (СТАМБЕНЕ ЈЕДИНИЦЕ, ЗГРАДЕ)			ПРОЈЕКТ АТ ВЛАДЕ РХ 2009 - 2015	2013 ОПЕЦ - А МИРЛ РС 2009-2014	СРЕДСТВ А ФМРОИ 2009-2014	СРЕДСТВ А БРЧКО ДИСТРИК ТА 2009-2014	УКУПНО ЗАПЛАНИРАНО СТ. ЈЕДИНИЦА И ЗГРАДА	2013 САУДИЈСКИ ФОНД, РХП, ЦЕБИИ И ИНТЕРВЕНТНА СРЕДСТВА -ПЛАНИРАНО /У ТОКУ				УКУПНО ПЛАНИРАНО - У ТОКУ (САУДИЈСКИ ФОНД, РХП, ЦЕБ ИИ, ВЛАДА РХ) НАПОМЕНА: НИСУ РАСПОРЕЂЕН Е СТ.ЈЕД. ПО ОПШТИНАМА ЗА РХП И ЦЕБ	ОПШТИН Е																																																																																																																																																																																																																													
						ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)						ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)			ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)

БР	ПРОЕКТИ ПО ГОДИНАМА	РАЗЛИКА ИЗМЕЂУ ПЛАНИРАНОГ И РЕАЛИЗ. БРОЈА СТ. ЈЕДИНИЦА	ЗП09 ПО ЦЕБ-У	ЗП10 ПО ЦЕБ-У	ЗП09 (СТАМБЕНЕ ЈЕДИНИЦЕ, ЗГРАДЕ)		ЗП10 (СТАМБЕНЕ ЈЕДИНИЦЕ, ЗГРАДЕ)		ПРОЈЕКТ АТ ВЛАДЕ РХ 2009-2015	СРЕДСТВА ОПЕЦ. СТ. ЈЕД. ИНИЦИЈЕ 2013	СРЕДСТВА А МИРЛ РС 2009-2014	СРЕДСТВА А ФМРОИ 2009-2014	СРЕДСТВА А БРЧКО ДИСТРИКТА 2009-2014	САУДИЈСКИ ФОНД	2013 САУДИЈСКИ ФОНД, РХП, ЦЕБИ И ИНТЕРВЕНТНА СРЕДСТВА ПЛАНИРАНО У ТОКУ				УКУПНО ПЛАНИРАНО - У ТОКУ (САУДИЈСКИ ФОНД, РХП, ЦЕБ ИИ, ВЛАДА РХ)	УКУПНО ОБНОВЉЕН О+ ПЛАНИРАН О СТ. ЈЕД.
					ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)	ОБНОВ. СТ. ЈЕД. (БР. СТ. ЈЕД. ЕДИНИЦА)						САУДИЈСКИ ФОНД	РХП	ЦЕБ ИИ	ПРОЈЕКАТ ВЛАДЕ РХ 2015	ПРОЈЕКТ И ИНТЕРВЕНТНА СРЕДСТВА		
БР	ОПШТИНЕ	ОПШТИНЕ	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	ОБНОВ. СТ. ЈЕД.	САУДИЈСКИ ФОНД	РХП	ЦЕБ ИИ	ПРОЈЕКАТ ВЛАДЕ РХ 2015	ПРОЈЕКТ И ИНТЕРВЕНТНА СРЕДСТВА	УКУПНО ПЛАНИРАНО - У ТОКУ (САУДИЈСКИ ФОНД, РХП, ЦЕБ ИИ, ВЛАДА РХ)	УКУПНО ОБНОВЉЕН О+ ПЛАНИРАН О СТ. ЈЕД.

У ОДНОСУ НА УКУПНИ ПРЕДВИЂЕНИ БРОЈ СТАМБЕНИХ ЈЕДИНИЦА - 34.918 У 138 ОПШТИНА (ПЛАНИРАН РЕВИДИРАНОМ СТРАТЕГИЈОМ), БРОЈ ОБНОВЉЕНИХ СТАМБЕНИХ ЈЕДИНИЦА ИЗНОСИ 8.851 (ОКО 25,3%). А БРОЈ СТАМБЕНИХ ЈЕДИНИЦА ЧИЈА ЈЕ ИЗГРАЂАЊА ПРЕДВИЂЕНА У НАРЕДНОМ ПЕРИОДУ (С ЦИЉЕМ ОМОГУЋАВАЊА ОСТВАРИВАЊА ПРАВА УТВРЂЕНИХ АНЕКСОМ ВИИ ДМС-А) ИЗНОСИ 8.989 (ОКО 25,8%), ШТО ИЗНОСИ УКУПНО ИЗГРАЂЕНО И ОЧЕКУЈЕ СЕ ИЗГРАЂАЊА 17.840 СТАМБЕНИХ ЈЕДИНИЦА (ОКО 51,1%).

- НАЈВИШЕ СТАМБЕНИХ ЈЕДИНИЦА ЈЕ ОБНОВЉЕНО У СЉЕДЕЋИМ ОПШТИНАМА ГРАДОВИМА/ДИСТРИКТУ: БРЧКО (1.538), ДОБОЈ (380), МОСТАР (326), ПРИЈЕДОР (322), ШАМАЦ (285), ФОЧА (291), БИЈЕЉИНА (239), БРАТУНАЦ (197), СРЕБРЕНИЦА (171), ЗВОРНИК (171).

- У СЉЕДЕЋИМ ОПШТИНАМА НИЈЕ ОБНОВЉЕНА НИЈЕДНА СТАМБЕНА ЈЕДИНИЦА: ГРАЧАНИЦА (141) ПРЕДВИЂЕНА У СТРАТЕГИЈИ), ГРУДЕ (3), ИСТОЧНИ СТАРИ ГРАД (4), ПЕТРОВО (2), ПОСУШЕ (1), СРЕБЦ (3), ШИРОКИ БРИЈЕГ (6), ЖИВИНИЦЕ (60), ИЛИ ЈЕ ОБНОВЉЕНА САМО ПО ЈЕДНА СТАМБЕНА ЈЕДИНИЦА: БАЛАНОВИЋИ (162), БРЕЗА (46), ДОМАЉЕВАЦА/ШАМАЦ (42).

- НАЈВИШЕ ПОТРЕБА ПРЕМА СТРАТЕГИЈИ ИСКАЗАНО ЈЕ У СЉЕДЕЋИМ ОПШТИНАМА ГРАДОВИМА: СРЕБРЕНИЦА - 2045 (ОБНОВЉЕНО 171), ЗВОРНИК - 1887 (ОБНОВЉЕНО 171), МОСТАР - 1190 (ОБНОВЉЕНО 326), БРАТУНАЦ - 1188 (ОБНОВЉЕНО 197), БРОД - 886 (ОБНОВЉЕНО 134), ФОЧА - 871 (ОБНОВЉЕНО 291), ЗАВИДОВИЋИ - 809 (ОБНОВЉЕНО 53), ДЕРВЕНТА - 801 (ОБНОВЉЕНО 141), ГОРАЖДЕ - 759 (ОБНОВЉЕНО 96), ДОБОЈ - 737 (ОБНОВЉЕНО 380), ЛУКАВАЦ - 698 (ОБНОВЉЕНО 36), ВЛАСЕНИЦА - 620 (ОБНОВЉЕНО 48), РОГАТИЦА - 618 (ОБНОВЉЕНО 105), ВИШЕГРАД - 615 (ОБНОВЉЕНО 115).